

BELRONDE CLB RESULTATEN

VLAAMSE ONDERWIJSINSPECTIE

Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15 - 1210 Brussel
02 553 88 50

www.onderwijsinspectie.be

Inhoud

1	Beleidssamenvatting	1
2	Inleiding	4
3	Resultaten	5
3.1	Gevoel van controle	5
3.2	Informatiebronnen	6
3.3	Samenwerking CLB-school	10
3.4	Samenwerking met leerlingen en ouders	17
3.5	Samenwerking met onderwijs- en netwerkpartners en met andere centra	19
3.6	Welbevinden en veiligheid van leerlingen	22
3.7	Beleid van de centra	27
4	Conclusie	31

1 Beleidssamenvatting

Belronde CLB's in tijden van corona

Tussen 28 mei en 11 juni belde de onderwijsinspectie alle centra voor leerlingenbegeleiding op. Met deze belronde wilden we inzicht krijgen in de impact van de coronacrisis op de werking van de centra. Daarnaast wilde de onderwijsinspectie luisteren naar hun ervaringen. We waren bovendien geïnteresseerd in hun mening over wat nu en volgend schooljaar nodig is om de ontwikkelingskansen van alle leerlingen te verzekeren. We vroegen de centra niet om vooraf gegevens te verzamelen en baseren het rapport op hun perceptie van de situatie.

De vragen gingen onder meer over de impact van de coronamaatregelen op de samenwerking met de scholen, met ouders en leerlingen, met onderwijs-, netwerkpartners en andere centra. Over hun bezorgdheden en over de ondersteuning van kwetsbare leerlingen. Over de impact van de coronamaatregelen op het CLB-beleid en over positieve ervaringen die de centra in hun toekomstig beleid en werking willen behouden.

Dit rapport bevat een kwantitatieve en een kwalitatieve verwerking van de bevraging en heeft betrekking op **61 centra**.

Resultaten

Gevoel van controle

De meerderheid van de centra (91%) heeft de situatie voldoende of goed onder controle. De centra hebben zich tijdens de coronamaatregelen aan steeds nieuwe uitdagingen aangepast en hielden zo vat op de situatie. Veel opdrachten liepen door maar anders en met een duidelijke focus op de meest kwetsbare leerlingen en gezinnen. Alle centra versnelden de toepassing van een digitale werking. Er was veel inzet, collegiale steun, zelfredzaamheid en flexibiliteit.

Communicatie

Er was begrip voor de soms moeilijke context waarin de overheid moest communiceren en de *informatie* bleek - ondanks de verschillende betrokken beleidsdomeinen - voor zo goed als alle centra (95%) voldoende ondersteunend. Centra maakten eveneens vaak gebruik van de netgebonden informatie. Het vroeg tijd en energie om de informatiestroom te kanaliseren en te vertalen naar de eigen context. Directies zouden vooral het reduceren van herhaling en tegenspraak in de verschillende informatiebronnen als een verbetering waarderen. Dat geldt ook voor informatie over de rol van de centra bij contactopsporing COVID-19.

Bijna 90% van de centra vindt de informatie over de rol van het CLB in het kader van de *contactonderzoeken* ondertussen duidelijk. Toch blijven er ook nu nog vragen over de verantwoordelijkheid van centra bij (een vermoeden van) besmetting van leraren, de rol van lokale besturen bij beslissingen over quarantainemaatregelen en de verwachtingen over permanentie in de zomervakantie. De samenwerking met het contactcentrum verloopt nog niet optimaal.

Meer dan de helft (63%) van de centra deed contactonderzoeken naar aanleiding van meldingen over leerlingen of personeelsleden met een vermoeden van COVID-19 of een positief testresultaat. Deze meldingen gebeuren zelden door het contactcentrum. De meldingen vanuit het contactcentrum zijn soms onvoldoende concreet of komen te laat. Sommige centra ondernemen enkel acties op basis van meldingen vanuit deze bron. Het merendeel van de centra gaat echter ook in op meldingen, vragen en signalen van scholen en ouders. Dit brengt een intens overleg en communicatie met deze partijen met zich mee, ook al om ongerustheid weg te nemen.

Samenwerking met de scholen

Doorheen de coronacrisis verschilden de *vragen die de centra vanuit scholen kregen*, maar de klemtoon lag steeds op het bereiken, betrekken en garanderen van de veiligheid van kwetsbare en moeilijk bereikbare leerlingen. Centra ervaarden dat de alertheid van scholen hiervoor sterk verschilde en namen daarom een proactieve, aanklappende rol op. Zo sensibiliseerden ze bv. scholen om leerlingen uit kwetsbare groepen uit te nodigen in de noodopvang. Ook op het vlak van het leerrecht van leerlingen in tuchtprocedures namen ze een sensibiliserende rol op. Centra ontvingen in de loop van de coronacrisis steeds meer signalen over verontrustende thuissituaties. Met de heropstart van de fysieke lessen namen daarnaast de vragen over profylaxe (bv. over een veilige organisatie van de noodopvang, de risicoanalyse, contactonderzoeken...) en onderwijsloopbaanbegeleiding toe.

Centra continueerden zoveel mogelijk hun *reguliere opdrachten*. Voor de uitvoering van deze opdrachten vielen ze terug op alternatieve werkvormen. Toch is niet alles uitgevoerd en waren er op het vlak van vraaggestuurde werking, verplichte begeleiding en versterking van het schoolteam beperkingen waarvan de impact vandaag nog onduidelijk is. Centra uitten hun bezorgdheid over de moeilijke omstandigheden voor een betrouwbare en kwaliteitsvolle handelingsgerichte diagnostiek. Binnen de integrale jeugdhulp was er slechts een beperkt aanbod, waardoor centra zelf in overbruggingshulp

probeerden te voorzien. De mate waarin centra de opdracht i.v.m. de begeleiding van anderstalige nieuwkomers als prioriteit behielden en erin slaagden hen enigszins te bereiken, varieerde. Centra zochten creatieve oplossingen om hun *werkingsprincipes* tijdens de coronaperiode te blijven realiseren en gaven aan daar veelal in te slagen.

Samenwerking met leerlingen en ouders

Vragen van ouders en leerlingen situeerden zich (in dalende volgorde) op het vlak van onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren, preventieve gezondheidszorg en leren en studeren. Centra kregen vooral vragen naar aanleiding van lopende begeleidingen en de coronamaatregelen. Er waren minder nieuwe begeleidingsvragen van ouders en leerlingen los van de coronamaatregelen.

Samenwerking met onderwijs- en netwerkpartners en met andere centra

Nieuwe samenwerkingsinitiatieven als gevolg van de coronamaatregelen waren er amper. Nieuwe initiatieven met de pedagogische begeleidingsdiensten en de ondersteuningsnetwerken gaan vooral over gerichtere afspraken en een aangepaste samenwerking. Met de netwerkpartners ontstonden hier en daar nieuwe initiatieven om samen antwoord te bieden op specifieke problemen zoals te weinig opvang en een minimale uitrusting voor elke leerling om afstandsonderwijs te volgen. De centra maakten vooral intensiever gebruik van bestaande (netoverstijgende) samenwerkingsinitiatieven (bv uitwisselen van informatie en goede praktijk). Ze zochten vaak samen naar de beste manier om inhaalvaccinaties te organiseren en helpen elkaar om de vaccinaties maximaal uit te voeren.

Welbevinden en veiligheid van leerlingen

De centra werden zich in deze coronatijd sterk bewust van hun maatschappelijke rol ten aanzien van kwetsbare leerlingen en gezinnen en er bestond bij hen geen twijfel over dat daar hun prioriteit moest liggen. Centra waren en zijn vooral bezorgd over verontrustende gezinssituaties en het afstandsleren voor sommige leerlingen. De centra realiseerden ondanks de coronamaatregelen vele acties voor de meest kwetsbare leerlingen. Om de gevolgen van de coronamaatregelen bij de meest kwetsbare leerlingen op te vangen, pleitten de centra voor een complementair geheel van initiatieven (zoals het behouden van een focus op essentiële leerstof, een brede, faire en gespreide evaluatie, geïndividualiseerde en flexibele leerwegen, een extra aanbod tijdens de zomermaanden). Ze zien het versterken van de basis- en verhoogde zorg als een *conditio sine qua non* binnen dat geheel om de ontwikkeling van alle leerlingen te bevorderen.

Beleid van de centra

Centra hebben uit hun ervaring met leerlingenbegeleiding in deze uitzonderlijke situatie geleerd en ze trekken hieruit een aantal lessen voor de toekomst. De rode draad in de vraag naar wat de centra als positief ervaren en willen behouden in de toekomstige werking, is de digitalisering en flexibilisering van de eigen werkorganisatie, van de contacten met ouders, van de samenwerking met de scholen en onderwijs- en netwerkpartners. Dit alles met oog voor nabijheid, zowel binnen de interne werking, als naar scholen, leerlingen en ouders en andere partners toe. Sommige centra voorzien daarom een moment om daarover met de verschillende betrokkenen in dialoog te gaan en te reflecteren.

Aandachtspunten voor de overheid

Uit de gesprekken met de centra onthouden we enkele aandachtspunten voor de overheid.

De *contactopsporing* van COVID-19 zal de komende maanden belangrijk blijven. De centra voelen zich op bekend terrein als het over profylactische maatregelen gaat, maar met COVID-19 spreken we over een andere intensiteit en over samenwerking met een nieuwe partner: het contactcentrum. Sommige

interpretaties van richtlijnen wijzen erop dat de communicatie nog éénduidiger kan en de samenwerking met de contactcentra nog niet op punt staat.

Een extra aanbod tijdens de zomermaanden (bv. zomerscholen) zal niet voldoende zijn om voor kwetsbare leerlingen het probleem van leerachterstand en verminderd welbevinden op te lossen. Een *complementair geheel aan maatregelen is nodig* en dat zal van de overheid de juiste stimulansen en gepaste ondersteuning vereisen. Bovendien valt er momenteel geen lijn in het aanbod te ontdekken waardoor evenmin duidelijk is hoe de toeleiding naar dit extra aanbod zal verlopen, hoe de toegang geregeld wordt en wat leerlingen wel of niet aan ondersteuning zullen krijgen. Daardoor is het voor de centra (en voor scholen) niet duidelijk wat het extra aanbod voor de leerling en de leerlingenbegeleiding kan betekenen bij de start van het nieuwe schooljaar.

Terwijl de behoefte aan *samenwerking met integrale jeugdhulp* toenam, kwam de draaischijffunctie van de centra onder druk te staan, groeiden de wachtlijsten en nam de onzekerheid over voldoende en gepaste opvang voor jongeren in een verontrustende situatie toe. Met de vakantieperiode voor de deur en het vermoeden dat heel wat noden nog onder de radar bleven, zijn zowel een analyse van de opvangbehoefte en -capaciteit nodig als een oplossing voor opvangtekorten.

De situatie van *anderstalige nieuwkomers* was een weerkerend aandachtspunt. De centra vonden het moeilijk om met hen contact te houden en ze vrezen dat vooral deze groep als gevolg van de coronamaatregelen onvoldoende onderwijsaanbod en ondersteuning kreeg. Er is duidelijkheid nodig over het verdere verloop van hun individueel onthaaltraject en over eventuele maatregelen om de opgelopen achterstand te verminderen en hun kansen op ontwikkeling en integratie te behouden.

De centra hadden steun aan *NAFT-aanbieders* die hun aanbod onder coronamaatregelen hebben uitgebreid en aan *internaten* die de deuren hebben opengezet en mee opvang realiseerden voor kinderen en jongeren in verontrustende situaties. Deze ontwikkeling verdient een analyse want, wat maakte dat hier een oplossing werd gezocht en gevonden en wijst dit op de nood aan een duurzame en structurele oplossing voor een vraag naar (dringende) opvang?

2 Inleiding

Tussen 28 mei en 11 juni belde de onderwijsinspectie **alle centra voor leerlingenbegeleiding** (CLB's) op. Met deze belronde wilden we inzicht krijgen in de impact van de coronacrisis op de werking van het centrum. Daarnaast wilde de onderwijsinspectie contact houden met de centra, luisteren naar hun ervaringen. Op die manier konden we voeling houden met de realiteit op het terrein. We waren bovendien geïnteresseerd in hun mening over wat nu en volgend schooljaar nodig is om de ontwikkelingskansen van alle leerlingen te verzekeren. We vroegen de centra niet om vooraf gegevens te verzamelen en baseren het rapport op hun perceptie van de situatie.

De vragen gingen onder meer over de impact van de coronamaatregelen op de samenwerking met de scholen, met ouders en leerlingen, met onderwijs-, netwerkpartners en andere centra. Over hun bezorgdheden en over de ondersteuning van kwetsbare leerlingen. Over de impact van de coronamaatregelen op het CLB-beleid en over positieve ervaringen die de centra in hun toekomstig beleid en werking willen behouden.

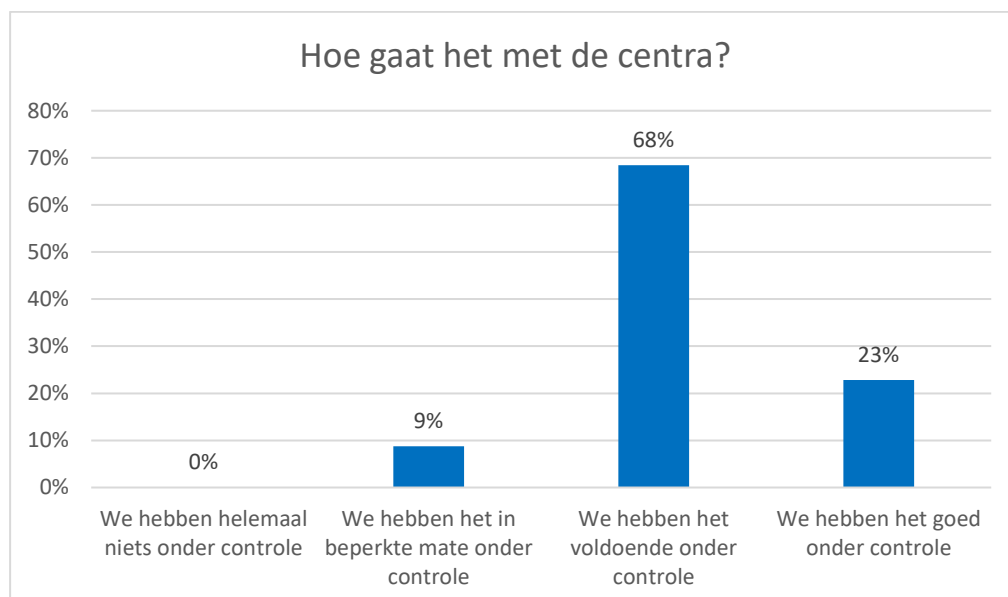
Dit rapport bevat een kwantitatieve en een kwalitatieve verwerking van de bevraging en heeft betrekking op 61 centra.

3 Resultaten

3.1 Gevoel van controle

De coronacrisis brengt heel wat veranderingen en uitdagingen mee voor een centrum voor leerlingenbegeleiding. Daarom peilen we in een eerste deel naar het welbevinden en het gevoel van controle van de directeur en de CLB-medewerkers.

Uit de analyses blijkt dat de meerderheid van de centra (91%) de situatie voldoende of goed onder controle heeft.

‘Hectisch’ of ‘pittig’ waren de voorbije maanden voor de centra. De voortdurend veranderende context vergde een groot aanpassingsvermogen van de centra en hun medewerkers. Ze moesten ‘snel schakelen’ in de organisatie en vormgeving van begeleiding en handelden met ‘voortschrijdend inzicht’. De centra zochten manieren om de opdrachten zoveel mogelijk te continueren. Tegelijkertijd kregen ze steeds meer nieuwe vragen als gevolg van de coronamaatregelen en werd het hulpverleningsaanbod minder toegankelijk. ‘Controle hebben’ is in deze omstandigheden dan ook relatief. *‘100 % vat op de situatie heb je nooit. Controle is net telkens weer snel je evenwicht vinden nadat de opeenvolgende ontwikkelingen je uit evenwicht hebben gebracht.’*

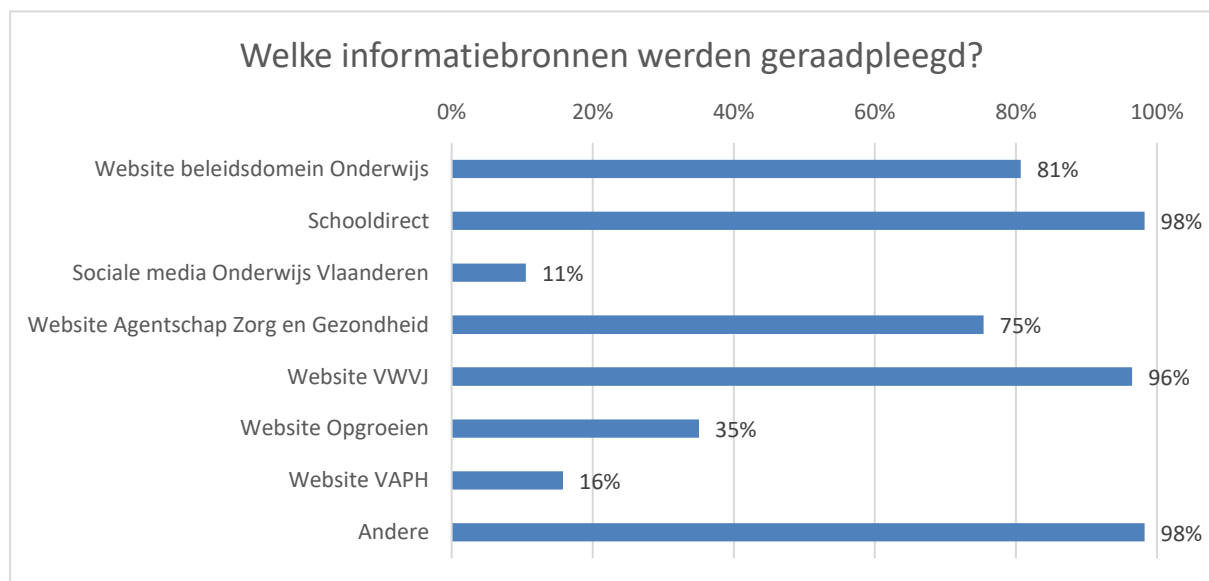
Bepaalde factoren hielpen om als directie en team telkens weer vat te krijgen op de situatie. Alle centra versnelden de toepassing van een digitale werking. Er was veel inzet, collegiale steun, zelfredzaamheid en flexibiliteit. De keuze voor een flexibel organisatiemodel loonde in deze context.

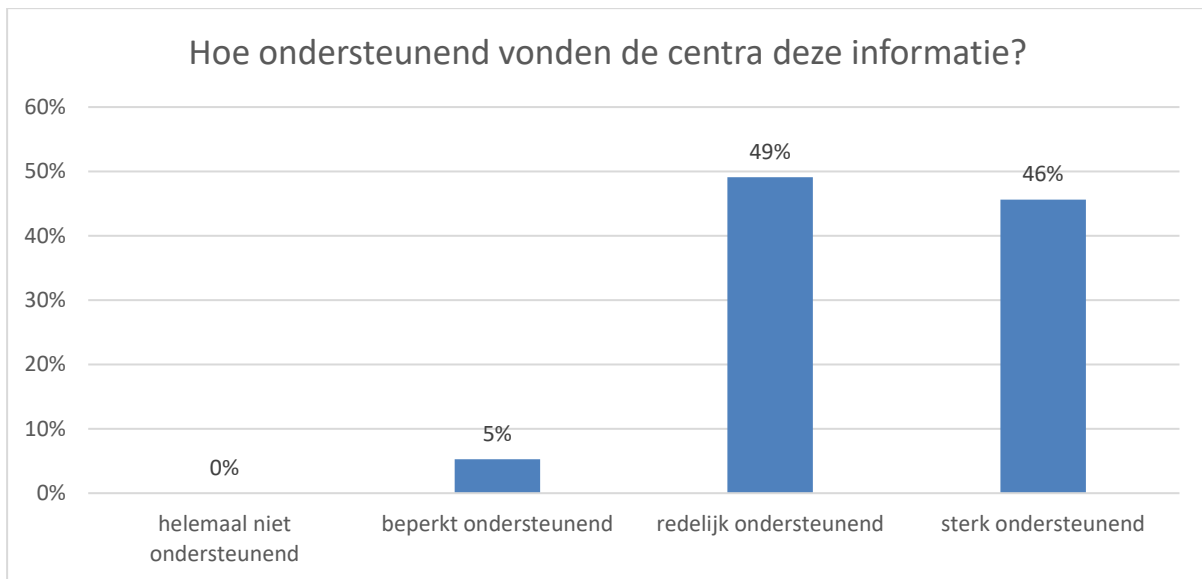
Het was niet altijd evident om leerlingen en ouders te bereiken en medewerkers ervoeren dit als emotioneel belastend. *‘Hulpverlening op afstand bleek toch niet zo evident. We zijn op grenzen gebotst, bereikten niet iedereen die we wilden bereiken. Daar leeft een bezorgdheid over en soms kunnen medewerkers dit moeilijk loslaten.’*

3.2 Informatiebronnen

De voorbije maanden kregen de centra continu nieuwe informatie over richtlijnen/verplichtingen en aanbevelingen. In dit deel peilen we naar geraadpleegde informatiebronnen van de overheid en naar de mate waarin de centra de informatie uit deze bronnen als ondersteunend ervoeren.

Hieruit blijkt dat Schooldirect, de website van de Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWVJ), de website van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming en de website van het Agentschap Zorg en Gezondheid het meest geraadpleegd werden. Naast informatie van de overheid maakten de centra veelvuldig gebruik van ‘andere’ informatiebronnen zoals netgebonden informatie. Ook de website van Sciensano vermeldden ze meermaals. De beschikbare informatie werd door bijna alle centra als redelijk of sterk ondersteunend ervaren.

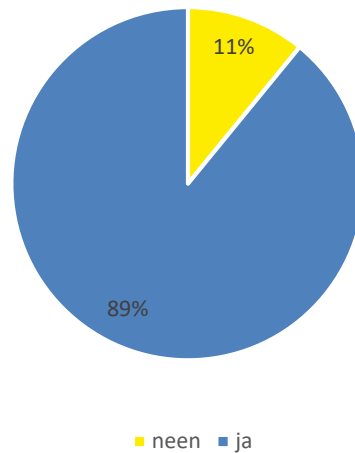
De centra kregen informatie via meerdere kanalen en vanuit verschillende beleidsdomeinen. Dit zorgde voor overbodige herhaling van informatie en soms ook voor tegenstrijdigheden. Er was vaak begrip voor de uitzonderlijke omstandigheden waarin gecommuniceerd moest worden. Toch verwezen centra naar de nadelen van richtlijnen die soms (te) laat kwamen en ervoeren ze de druk van snel opeenvolgende wijzigingen. *'Soms leek het een wedloop om ter snelst te communiceren en hadden ze er beter aan gedaan eerst de communicatie goed uit te klaren en af te stemmen.'*

Toch bestempelden directies de informatie over het algemeen als correct, kwaliteitsvol, voldoende kort op de bal en dus als ondersteunend.

Het vroeg heel wat tijd en energie van de centra om de stroom van informatie te kanaliseren en te vertalen naar de context van het centrum. Directies stonden hier op de eerste plaats zelf voor in en al naargelang het organisatiemodel konden ze terugvallen op ondersteuning van coördinatoren of andere personeelsleden. Directies zochten een evenwicht tussen de eindverantwoordelijkheid houden over de informatiedoorstroom en een flessenhals vermijden. Voor de interpretatie van de informatie en de vertaling ervan naar de CLB-praktijk verwezen de centra meermaals naar de ondersteuning die ze hiervoor op netgebonden platformen vonden.

Bijna 90% van de centra vindt de informatie over de rol van centrum in het kader van de contactonderzoeken duidelijk. Meer dan de helft (63%) van de centra deed contactonderzoeken naar aanleiding van meldingen van leerlingen of personeelsleden met een vermoeden van COVID-19 of een positief testresultaat.

Is de informatie over rol van CLB in het kader van de contactonderzoeken voor de centra duidelijk?

De centra vinden dat hun rol ondertussen duidelijk is. Uit de gesprekken leren we echter dat er nog steeds aanleiding is voor verschillende interpretaties. Bovendien moesten de centra hun vertrouwde rol op het vlak van profylaxe herbekijken in de context van een acute pandemie, in relatie tot de arbeidsgeneesheer en een 'nieuwe speler', namelijk het contactcentrum. Zolang deze afstemming niet op punt staat, ontstaan ook hieruit onduidelijkheden.

Duidelijkheid over de rol van het centrum in het kader van het contactonderzoek

De richtlijnen waren aanvankelijk weinig concreet, wijzigden snel en bevatten soms nuanceverschillen met een grote impact op de werking. De centra moesten bovendien de informatie over contactonderzoeken interpreteren en vertalen naar een werkbare organisatie.

Gaandeweg werd het voor de centra duidelijker dat ze zich niet afwachtend moesten opstellen tegenover het contactcentrum en hun gebruikelijke werking op het vlak van profylaxe konden toepassen. De beschikbare informatie (het draaiboek infectieziekten, het stappenplan, het draaiboek heropstart van de lessen) bracht meer duidelijkheid bij de centra. Het vraagt veel energie om hun rol aan de scholen te verduidelijken en vervolgens te vertalen naar een uitvoering die rekening houdt met de schoolcontext.

Eenzelfde opdracht rond profylaxe maar in een heel andere context

Uit de gesprekken bleek dat de uitvoering van de contactopsporing nog niet optimaal verloopt. Op het vlak van samenwerking tussen verschillende betrokken actoren kan één en ander nog beter worden afgesproken. Enkele voorbeelden:

Centra interpretern hun rol in contactonderzoek verschillend wanneer een COVID-19-besmetting wordt vermoed of is vastgesteld bij personeel van de school. Voor sommige centra is dit zonder twijfel de taak van de arbeidsgeneesheer. Andere centra zien hier - in samenwerking met de arbeidsgeneesheer - wel een rol voor het centrum.

Het werd geleidelijk duidelijker welke procedures gelden bij een vermoeden van COVID-19 of een bevestigde besmetting. Maar wat als een advies wordt genegeerd ondanks de gevolgde procedure en

het centrum en het Agentschap Zorg en Gezondheid concluderen dat een quarantaine niet aan de orde is? Dat heeft op sommige plaatsen voor verwarrende situaties gezorgd omdat een lokaal bestuur toch besloot tot quarantaine over te gaan. Een centrum wees er bovendien op dat het helemaal niet duidelijk is of en hoe het leerrecht van een leerling of van meerdere leerlingen in quarantaine verzekerd wordt.

De verantwoordelijkheid van centra buiten de openingsuren roept eveneens vragen op. Er leven hoge verwachtingen over de beschikbaarheid van de CLB-artsen. Centra stelden zich vragen bij de haalbaarheid hiervan, zeker voor kleinere centra met weinig artsen of voor centra met een tekort aan artsen. Ook de verantwoordelijkheid van het centrum in de zomervakantie (bv. bij de organisatie van een zomerschool) blijkt nog onvoldoende uitgeklaard en zorgt voor onzekerheid.

De samenwerking en communicatie met het contactcentrum loopt nog niet vlot. Directies die ervoor kozen om zelf de permanentie te doen maar geen arts zijn, kregen van het contactcentrum geen informatie. Ook de manier waarop het contactcentrum informatie geeft aan een CLB-arts, bleek soms problematisch. Ze vermelden de school en het CLB moet vervolgens zelf uitzoeken over wie het gaat.

Heel wat centra ontvingen nog geen (of laattijdige) meldingen vanuit het contactcentrum. Als er meldingen (signalen) kwamen, dan was dat meestal van scholen, ouders of soms ook rechtstreeks van de huisarts. Scholen namen vaak bij het minste vermoeden van besmetting contact op. In sommige centra bleef het aantal meldingen beperkt, andere centra verwerkten er bijna dagelijks.

Meldingen gingen meestal over een (vermoeden van) besmetting bij leerlingen. De centra kregen echter ook vragen over coronapositieve ouders of familieleden waaruit vooral ongerustheid over toevallige ontmoetingen blijkt.

Niet elke melding vereiste het opstarten van contactonderzoek maar er was altijd wel nood aan communicatie en overleg met scholen en ouders. Op meldingen die vooral voortvloeiden uit ongerustheid bij de school of de ouders volgden zelden het opstarten van contactonderzoek maar een geruststellend

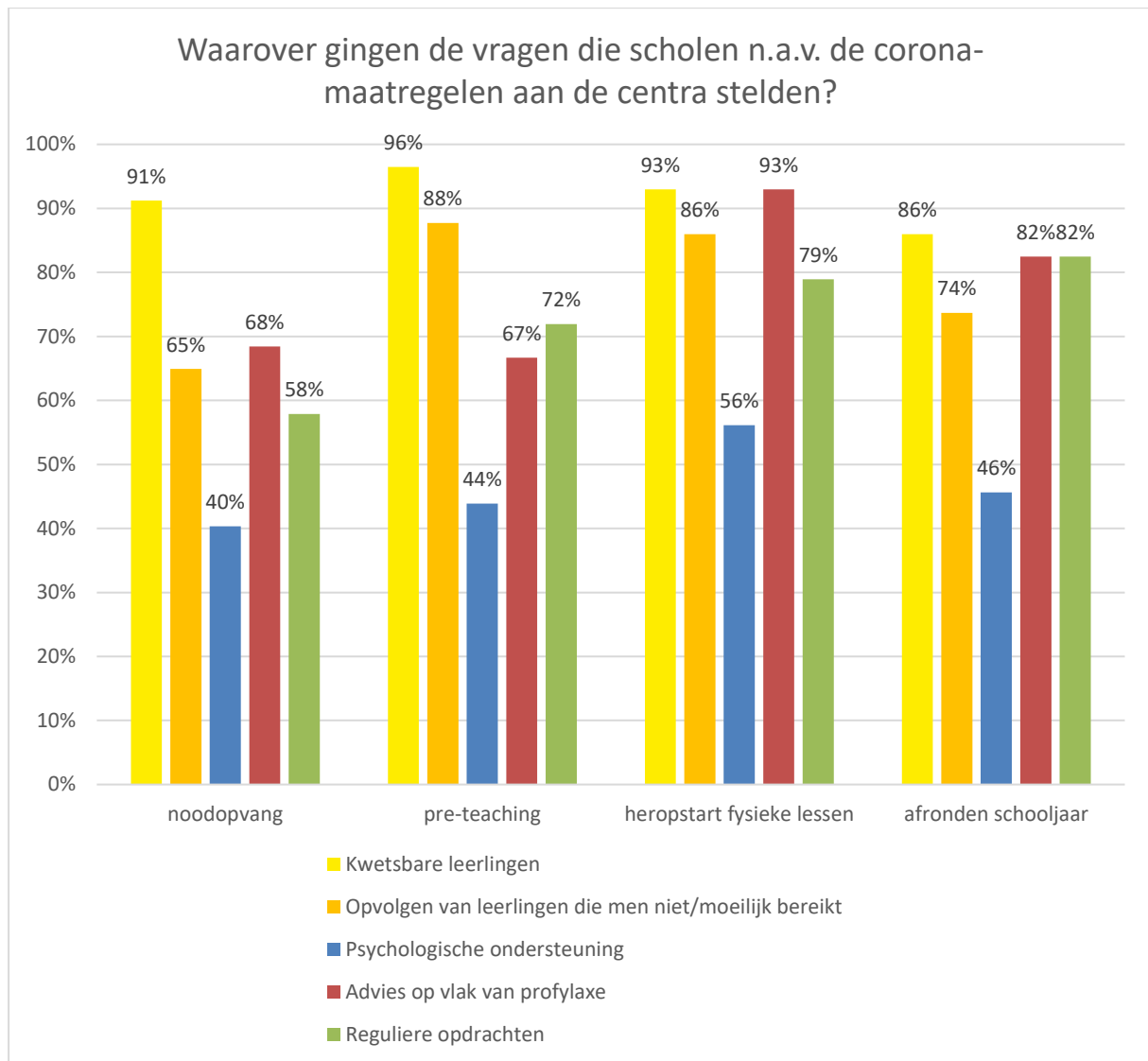
gesprek was wel nodig. Op een (vermoeden van) besmetting volgde contactonderzoek volgens de procedure (bv. communicatie over het in kaart brengen van hoge en lage risico's en uitvoering ervan ...). Een centrum wees erop dat het voor ouders uit kwetsbare groepen niet altijd vanzelfsprekend was om de communicatie over de contactonderzoeken te begrijpen.

3.3 Samenwerking CLB-school

De coronamaatregelen hebben wellicht gevolgen voor de (inhoud en het verloop van de) samenwerking met de scholen. In dit deel trachten we een zicht te krijgen op de impact van de coronamaatregelen op de samenwerking van de centra met de scholen.

In een eerste luik peilen we naar de soort vragen die de scholen aan de centra stelden naar aanleiding van de coronamaatregelen. We onderscheiden de periode waarin de scholen (1) dichtgingen en enkel noodopvang organiseerden (maart 2020), (2) preteaching opstartten (na de paasvakantie), (3) een gedeeltelijke heropstart van de fysieke lessen voorbereidden (15/18 mei 2020) en (4) het schooljaar afronden en volgend schooljaar voorbereidden.

In elke periode gaan de meeste vragen van de scholen aan de centra over het bereiken, betrekken en het garanderen van de veiligheid van kwetsbare leerlingen. De vragen over het opvolgen van leerlingen die de scholen niet of moeilijk bereiken, zijn eveneens talrijk en namen aanzienlijk toe in de periode van preteaching. Adviezen over profylaxe werden bij de heropstart van de fysieke lessen en bij afronden van het schooljaar aan bijna alle centra gesteld. Vragen over reguliere opdrachten stegen stelselmatig doorheen de coronaperiode tot een niveau waarbij meer dan 80% van de centra hierover vragen krijgen. Scholen stellen het minst vragen om psychologische ondersteuning. Al stellen we ook hier een stijging vast bij de heropstart van de fysieke lessen.

Welke vragen stellen de scholen aan het centrum?

Fase 1: sluiting van de scholen

In deze fase kregen de centra over het algemeen weinig vragen van scholen te verwerken. *'Het leek alsof scholen op een pauzeknop drukten en ervan uitgingen dat ze na de paasvakantie weer zouden opstarten.'*

Vele centra gaven aan dat ze zich meteen proactief opstelden en bijvoorbeeld zelf met de scholen contact namen en nagingen hoe ze werkingsprincipes zoals laagdrempelig werken, multidisciplinair en proactief handelen ... maximaal zouden waarborgen. Een proactieve aanpak betekende voor deze centra bijvoorbeeld dat ze meteen een sensibiliserende en aanklampende rol opnamen om scholen alert te maken voor de noden van kwetsbare leerlingen en voor initiatieven om hen te bereiken, te betrekken en voor meer veiligheid te zorgen. Soms groeide er ook een samenwerking met de scholengroep, het lokaal bestuur (of de lokale brugfiguur) om de groep van kwetsbare leerlingen in kaart te brengen.

Overleg met de school ging in deze periode vooral over prioriteiten in de CLB-werking en over de behoefte aan noodopvang voor sommige leerlingen. Meerdere centra moesten scholen overtuigen over het belang van deze noodopvang. Sommige scholen weigerden leerlingen op te vangen uit angst voor besmetting, omwille van gedragsproblemen ... De vragen rond profylaxe (preventieve maatregelen in

het kader van besmettelijke ziekten) gingen vooral over een veilige organisatie van de noodopvang. Sommige scholen steunden voor de communicatie en duiding over coronamaatregelen sterk op het centrum.

Fase 2: preteaching

Tijdens de periode van preteaching signaleerden de scholen steeds vaker verontrustende situaties. Spanningen in gezinnen liepen op. De centra konden hun draaischijffunctie weinig toepassen omdat de integrale jeugdhulp (IJH) niet geneigd was interventies in nieuwe gezinnen te doen.

De vragen van scholen over kwetsbare leerlingen namen eveneens toe nu leraren door het afstandsonderwijs meer zicht kregen op leerlingen en ouders die ze moeilijk konden bereiken en onvoldoende zagen participeren aan de preteaching. Centra kregen vragen van scholen om hen te ondersteunen bij de communicatie met kwetsbare of anderstalige gezinnen.

Er kwamen vragen over de toepassing van de draaiboeken en naar hulp bij de risicoanalyse. Ook vragen over de reguliere opdrachten namen in omvang toe. De focus lag vooral op het verderzetten van de lopende trajecten.

Fase 3: heropstart fysieke lessen

De centra werden in deze fase sterk bevraagd in het kader van de risicoanalyse en de contactonderzoeken in de scholen. De vraag naar inbreng bij de risicoanalyse varieerde sterk van school tot school: sommige scholen betrokken het centrum actief bij de totstandkoming van de risicoanalyse, soms werden centra niet geconsulteerd of kregen ze de risicoanalyse louter ter informatie bezorgd. Een aantal centra informeerden de scholen proactief over de rol van het centrum en andere partners in de risicoanalyse. Er bleven veel vragen komen over kwetsbare groepen en de opvolging van moeilijk bereikbare en afwezige leerlingen. De vragen naar psychologische ondersteuning vertoonden een lichte stijging. Scholen vroegen vooral hoe ze moesten omgaan met afwezigheden van leerlingen en met de angst die corona oproept bij leerlingen en ouders. Depressies en rouwverwerking werden doorheen de verschillende fasen beperkt vermeld. Ook de signalen over verontrustende situaties bleven komen. De centra kregen in deze fase bovendien meer en meer vragen van scholen om reguliere opdrachten te herkennen en hierin te prioriteren.

Fase 4: afronden van het schooljaar

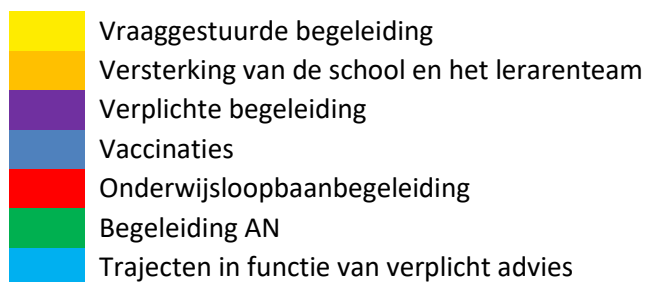
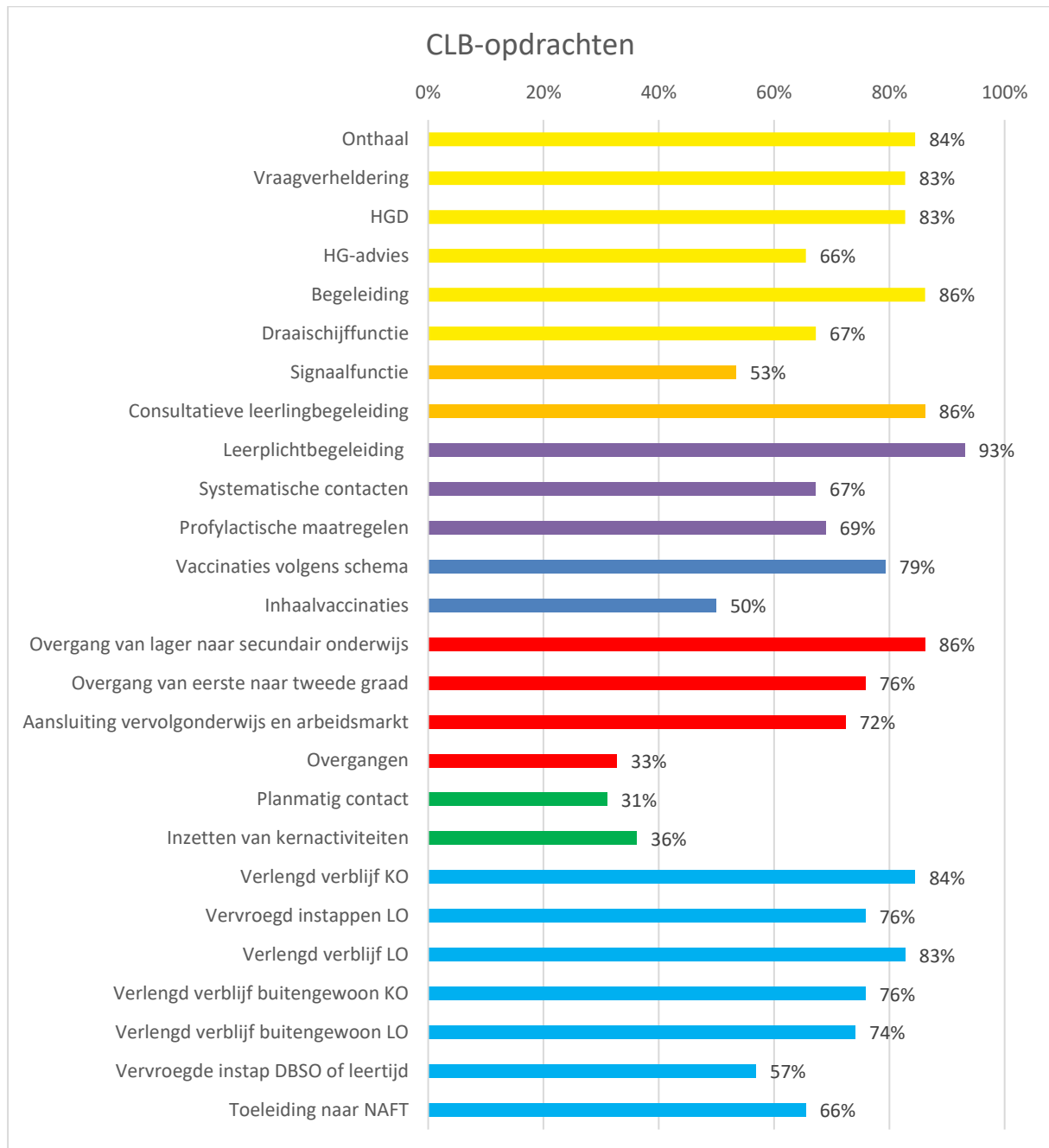
Het soort vragen dat scholen aan de centra stelden, loopt in fase 4 grotendeels door. Als er opnieuw een kleine toename was van vragen naar het hervatten van reguliere opdrachten, dan had dat met het einde van het schooljaar te maken. De centra verwachten nog veel vragen over loopbaanbegeleiding en over de evaluatie en deliberatie van (individuele) leerlingen.

Uitvoeren CLB-opdrachten

In een tweede deel gaan we na welke opdrachten de centra ondanks de coronamaatregelen verderzetten zoals voorheen. Hierbij focussen we op (1) vraaggestuurde begeleiding, (2) opdrachten in functie van het versterken van de school en het lerarenteam, (3) verplichte begeleiding, (4) vaccinaties, (5) onderwijsloopbaanbegeleiding, (6) begeleiding anderstalige nieuwkomers (AN) en (7) trajecten in functie van verplichte adviezen.

Met uitzondering van de begeleiding van anderstalige nieuwkomers (AN) continueren driekwart van de centra ondanks de coronamaatregelen in grote mate elke groep van opdrachten. Wanneer we focussen op de afzonderlijke opdrachten zien we dat leerplichtbegeleiding, begeleiding, consultatieve

leerlingbegeleiding en opdrachten in functie van de overgang van lager naar secundair onderwijs het meest verdergezet worden.

Activiteiten liepen grotendeels door maar dit betekent niet dat medewerkers ze uitvoerden zoals voor de coronacrisis. Bovendien varieerde de intensiteit van uitvoering of komen ze nu in een stroomversnelling weer op de agenda van de centra. Andere activiteiten waren voor de coronacrisis al afgerond.

Vraaggestuurde begeleiding

Centra bleven aan onthaal en vraagverheldering doen maar op een andere manier, namelijk zowel telefonisch als digitaal. Medewerkers maakten afspraken met scholen om op regelmatige tijdstippen onthaalmomenten te voorzien. Zo probeerden de medewerkers het toepassen van hun handelingsgericht advies voor bepaalde leerlingen te bespreken. Sommige centra organiseerden tijdens de paasvakantie elke dag permanentie voor het onthalen van (nieuwe) vragen.

Voor de trajecten handelingsgerichte diagnostiek (HGD) werkten medewerkers in de periode voor de paasvakantie hun verslagen administratief af. Er waren toen minder nieuwe vragen. Ze legden de focus op het afwerken van bestaande trajecten en bij nieuwe trajecten op kwetsbare leerlingen en leerlingen met nood aan een verslag.

Het opmaken van tijdelijke verslagen bleef bij de meeste centra beperkt. Ze uitten hun bezorgdheid over de moeilijke onderbouwing van de adviezen. Dit hangt samen met de beperkingen in het diagnostisch onderzoek: zowel eigen diagnostiek (testen, klasobservaties) als externe diagnostiek lagen tijdelijk stil en worden sinds de heropstart in beperkte mate terug opgenomen. Sommige centra toonden zich bezorgd over de betrouwbaarheid van de diagnostiek. Anderzijds gaven centra aan dat het met minder testen en diepgaander overleg met ouders en leraren ook wel lukt om relevante gegevens te verzamelen.

De evaluatie van leerlingen in het type basisaanbod is wisselend: sommige centra lieten dit los, anderen hadden dit reeds afgerond. Een aantal centra wees op moeilijkheden bij de schoolkeuze na het buitengewoon basisonderwijs. Schoolbezoeken verlopen online en die werkwijze komt onvoldoende tegemoet aan de ondersteuningsbehoefte van (kwetsbare) ouders.

Op het vlak van begeleidingen zetten centra vooral in op het continueren ervan maar dat deden ze op een andere manier. Medewerkers gebruikten meer digitale tools en andere vormen van face to face begeleidingen zoals stoepbezoeken of wandelgesprekken. Er waren veel begeleidingen bij verontrustende situaties.

We merkten bij het opnemen van de draaischijffunctie een genuanceerd beeld. Door het gebruik van online tools verliep het contact met sommige netwerkpartners vlotter. Een aantal medewerkers hadden meer en efficiënter overleg over kwetsbare gezinnen. De grote meerderheid van de centra botste echter op de grenzen van de hulpverlening. Welzijnsorganisaties waren bereikbaar voor advies maar namen de begeleiding niet op. Zeker binnen de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (bv. crisishulp, ondersteuningscentrum jeugdzorg) was er geen of een beperkt aanbod. Medewerkers konden jongeren in precieze situaties niet naar geschikte opvang doorverwijzen en zetten sterk in op het bieden van overbruggingshulp. Enkele centra gaven voorbeelden van partners die wel bereid waren mee na te denken over opvang. Sommige internaten bijvoorbeeld stelden hun opvang open voor kwetsbare leerlingen.

Versterking van de school en het lerarenteam

De medewerkers organiseerden via online tools gestructureerd overleg met scholen. In meerdere centra stond de signaalfunctie op een lager pitje: ze gaven scholen vooral signalen over hun te geringe aandacht voor kwetsbare leerlingen, over faire evaluatie en over de te hoge werkdruk voor leerlingen

tijdens het afstandslernen. Een beperkt aantal centra verzamelde data als input voor de evaluatie van de samenwerkingsafspraken.

Verplichte begeleiding

In verband met de afwezigheden kregen centra soms vragen over het gebruik van de afwezigheidscodes. Ze volgden afwezigheden mee op en ervoeren meer begrip bij de school. *‘De kijk op afwezigheden veranderende, meer vanuit een zorg dan vanuit sanctie. Scholen stelden zich meer vragen naar het “waarom” van de afwezigheid en er was meer aandacht voor de achterliggende reden. Dat moeten we vasthouden’.* Toch haakten sommige leerlingen volledig af en bleven anderen onder de radar.

Dankzij het nooddecreet behouden leerlingen met een definitieve uitsluiting als tuchtsanctie, het recht op inschrijving, les volgen en evaluatie. Voor leerlingen in tuchtprocedure meldden de centra dat scholen doorgaans inspanningen leverden om definitief uitgesloten leerlingen te betrekken in het afstandsonderwijs, vaak na een bemiddelende rol door CLB-medewerkers. Het duurde echter lang voor de regelgeving uit het nooddecreet in voege ging waardoor leerlingen al mentaal afgehaakt hadden.

Voor de systematische contacten meldden alle centra dat ze de planning van dit schooljaar niet kunnen afwerken. De centra volgen de prioritering van de Vlaams Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWVJ). Er is een grote verscheidenheid in hoe centra deze contacten invulden. Voor het systematisch contact met de eerste kleuterklas bijvoorbeeld deden veel CLB-medewerkers hun anamnese telefonisch of online. Directies gaven aan dat ouders dit waarden. De oplossing voor het fysiek onderzoek verschilde: uitstellen naar volgend schooljaar, triage van te onderzoeken risicokleuters, inzetten van een online afsprakentool voor onderzoeken tijdens de zomervakantie ...

De centra ondervonden dat de coronacrisis de rol en expertise van het CLB op vlak van profylactische maatregelen heel erg zichtbaar maakte.

Vaccinaties

De mate waarin de centra de geplande vaccinaties voor dit schooljaar kunnen afwerken, varieert al naargelang de hoeveelheid vaccinaties die medewerkers vóór de coronacrisis uitvoerden. Centra volgen de prioritering van de VWVJ. Deze opdracht vergt van de medische discipline veel (her)plannen en (her)organiseren.

Onderwijsloopbaanbegeleiding

De collectieve informatieverstrekking over de overgang naar het secundair onderwijs ondervond weinig impact van de coronamaatregelen omdat die opdracht grotendeels afgerond was vóór de coronacrisis. Voor de overgang van de 1ste naar de 2de graad en de aansluiting op vervolgonderwijs/arbeidsmarkt was dit minder het geval. Medewerkers verspreidden materiaal (van de koepels) naar de scholen, maar hebben in beperkte mate zicht op het bereik ervan. De centra gaven aan dat medewerkers vooral individuele vragen over onderwijsloopbaan opnamen.

Medewerkers ondersteunden ouders bij de digitale aanmeldingsprocedures wanneer bleek dat sommige leerlingen uit het basisonderwijs nog niet in een secundaire school aangemeld waren en ouders moeite hadden om een inschrijving te realiseren.

Begeleiding anderstalige nieuwkomers (AN)

De mate waarin centra deze opdracht als prioriteit behielden en erin slaagden hen enigszins te bereiken, varieerde. Veel directies meldden dat een (eerste) planmatig contact geen evidentie was.

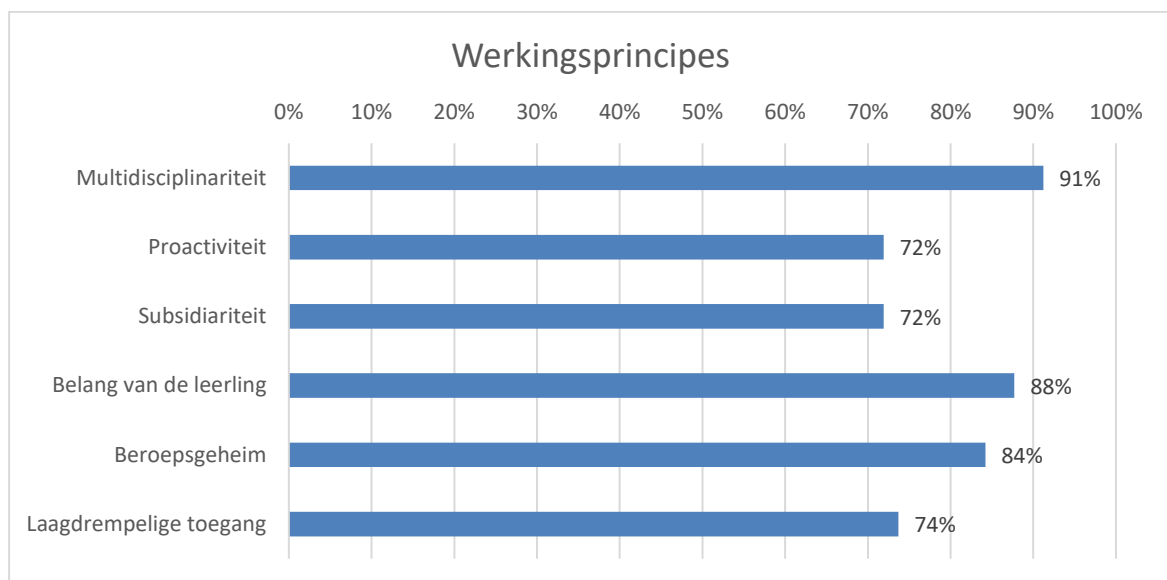
De leerlingen waren moeilijk bereikbaar en in een latere fase vaak ook niet op de school aanwezig. Sommige medewerkers gebruikten telefoontolken om de taalbarrière te overbruggen. Centra hebben meermaals hun bezorgdheid geuit over de anderstalige nieuwkomers. *‘Zij waren écht in lockdown.’*

Zonder de gepaste infrastructuur en uitrusting en zonder ondersteuning en begeleiding want contact was niet mogelijk. Ondertussen tikt hun klokje in onderwijs. Wat zal er voor hen door overheid en scholen gedaan worden om dit verlies aan leertijd goed te maken en hun kansen op een optimale ontwikkeling open te houden.'

Trajecten in functie van verplicht advies

De verplichte adviezen in het (buitengewoon) kleuter en lager onderwijs werden online verdergezet. De toeleiding naar NAFT-trajecten bleef vlot lopen omdat een aantal aanbieders een inspanning deden om het aanbod uit te breiden.

Meer dan 70% van de centra bleef in de mogelijkheid om de werkingsprincipes toe te passen tijdens het uitvoeren van haar opdracht, ondanks de coronamaatregelen. Dat lukte het best voor het werkingsprincipe multidisciplinariteit.

De werkingsprincipes zijn een rode draad doorheen de werking van een CLB en de centra vroegen zich af hoe ze dat mét coronamaatregelen konden realiseren. De oplossingen die ze zochten, leverden soms verrassend positieve effecten op. Dat was echter niet in dezelfde mate het geval voor alle werkingsprincipes.

Multidisciplinair overleg ging regelmatig en op vaste momenten door via online tools. Het zorgde soms voor gericht en efficiënter overleg. Medewerkers waren flexibel om taken over te nemen en kregen zo meer inzicht in elkaars werk. Het zijn voorbeelden van positieve gevolgen van een andere werkwijze maar het staat in schril contrast met een andere vaststelling: in veel centra was de medische discipline door de opdrachten op het vlak van vaccinaties en systematische contacten niet of zeer beperkt betrokken bij het overleg.

Het belang van de leerling kreeg veel aandacht. Directies ervoeren dat het waarborgen van het leerrecht door deze crisis nadrukkelijker bovendreef, bijvoorbeeld door de aandacht voor faire evaluatie, differentiatie, flexibele leerwegen ...

Bij het gebruik van digitale tools waren de centra alert voor het respecteren van het beroepsgeheim. Sommige digitale media zijn namelijk niet GDPR-proof. Omdat zichtbaarheid van de hulpverlening en

meeluisteren telkens weer een risico waren, dachten ze bovendien vooraf na over het verzekeren van privacy tijdens bijvoorbeeld stoepbezoeken.

Doorheen de gesprekken wezen directies regelmatig op inspanningen om een laagdrempelige toegang tot de dienstverlening te verzekeren. De centra waren het erover eens dat ze, ondanks alle inspanningen, niet iedereen bereikten. In het luik over het welbevinden en de veiligheid van de leerlingen (3.6) gaan we hier verder op in.

Sommige centra gaven aan dat ze op het vlak van proactiviteit een mindshift maakten: *‘Door de crisis werken we meer proactief in plaats van vraaggestuurd. Vroeger gingen we verder op signalen van scholen. Nu namen we zelf het roer in handen om contact te houden met kwetsbare gezinnen’.*

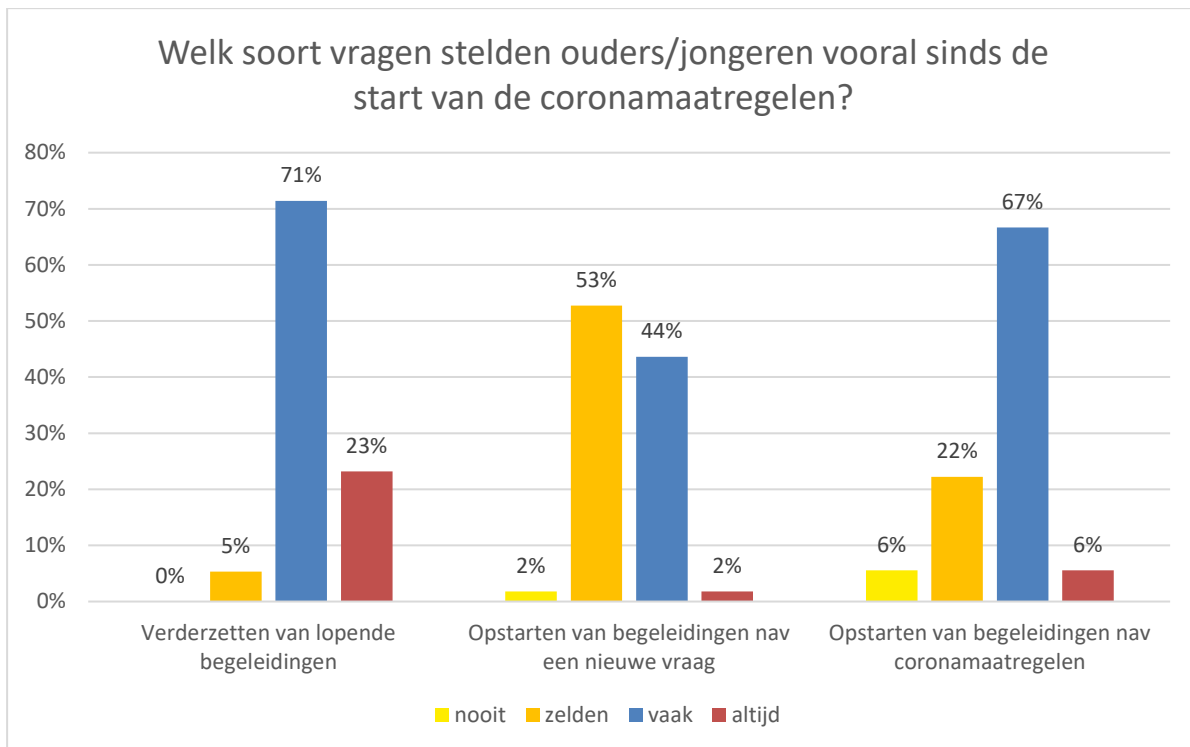
De subsidiaire werking met de school liep zoveel mogelijk door. Op vaste tijdstippen gestructureerd overleg met scholen maakte het mogelijk om aanvullend te blijven werken ten aanzien van de scholen en gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de leerlingenbegeleiding op te nemen.

3.4 Samenwerking met leerlingen en ouders

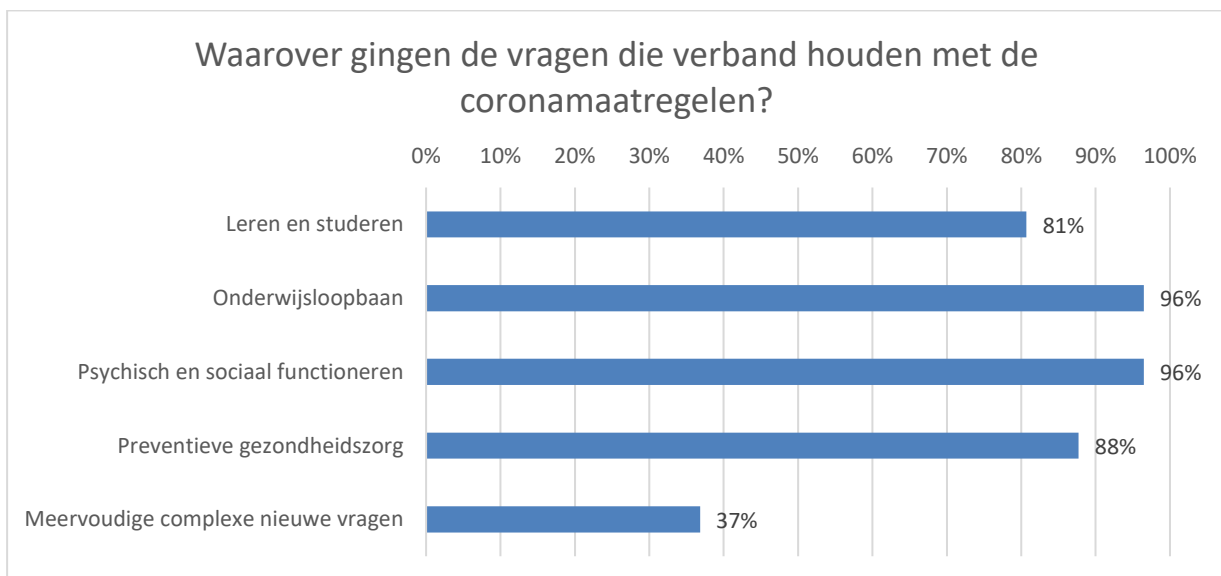
De coronamaatregelen hebben wellicht ook een invloed op de contacten en de samenwerking van de centra met leerlingen en ouders. In dit deel proberen we hierop een zicht te krijgen.

In een eerste deel gaan we na op welk aspect van de CLB-dienstverlening de vragen van ouders of jongeren zich sinds de start van de coronamaatregelen veelal richten. Vervolgens peilen we naar de begeleidingsdomeinen waarop de vragen betrekking hebben. Tot slot gingen we na of centra erin slagen om contact te houden met ouders en leerlingen in het kader van (lopende) begeleidingen. Dit ging dan voornamelijk over de onderwijsloopbaan en het psychisch en sociaal functioneren.

We stelden vast dat ouders en/of leerlingen aan de centra vooral vragen stellen over het verderzetten van lopende begeleidingen en het opstarten van begeleiding naar aanleiding van coronamaatregelen. De vragen naar aanleiding van coronamaatregelen gingen vooral over de onderwijsloopbaan en het psychisch- en sociaal functioneren. Meer dan 90% van de centra slaagt erin om meestal of vaak in contact te blijven met ouders/leerlingen in het kader van (lopende) begeleidingen.

Vele centra zagen de vragen veranderen. Er waren minder nieuwe begeleidingsvragen van ouders en leerlingen, los van de coronamaatregelen. Van de nieuwe vragen die hen bereikten, lokten de coronamaatregelen soms een sluimerende hulpvraag uit.

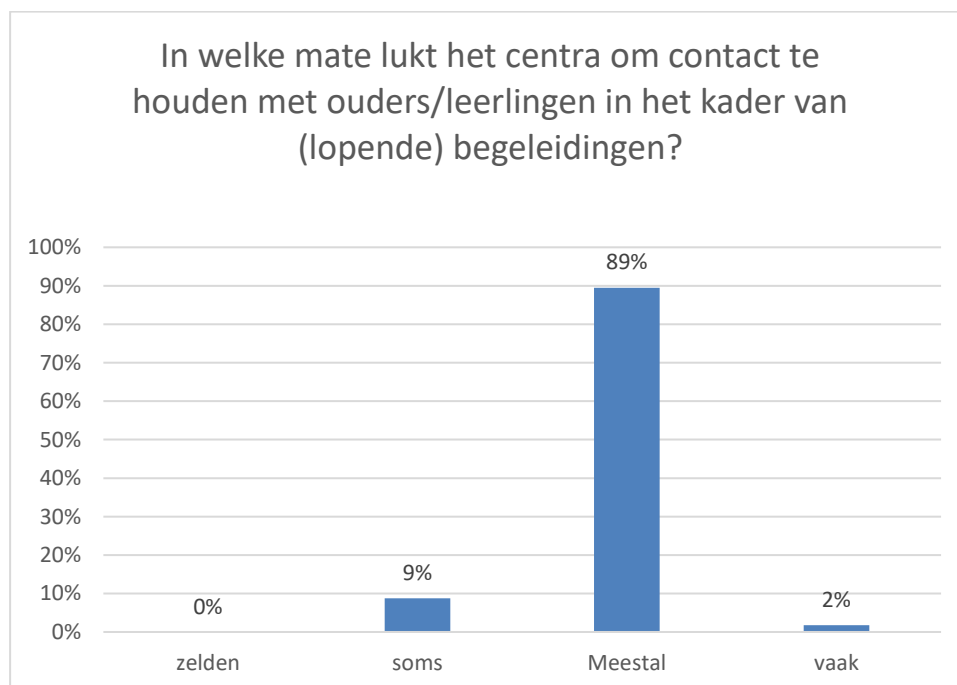

De centra kregen veel vragen van leerlingen en ouders over de onderwijsloopbaan. Ouders zochten bij CLB-medewerkers hulp om antwoorden te krijgen op vragen over hoe de school in deze uitzonderlijke situatie het schooljaar zou afronden. Hun vragen gingen bijvoorbeeld over de evaluaties op het einde van het schooljaar, over het toekennen van getuigschriften/attesten en over overgaan of zittenblijven, over inschrijvingen en over huisonderwijs.

Vragen over het psychisch en sociaal functioneren gingen vooral over verontrustende leefsituaties en angsten naar aanleiding van de coronamaatregelen. Vragen over opvoeding kwamen minder aan bod maar er waren wel vragen van ouders omdat sommige kinderen de vaste structuur en een duidelijk onderscheid tussen school en thuis misten. Een aantal centra getuigde over lopende begeleidingen die net minder acuut werden omdat voor jongeren met een angststoornis of gedragsprobleem het afstandslernen een ‘verademing’ was met een positieve invloed op het leren en hun welbevinden.

Binnen het luik preventieve gezondheidszorg stelden ouders en leerlingen vooral vragen over de risico’s/het besmettingsgevaar van corona en vragen over de risicogroepen.

Vragen over het domein leren en studeren waren er ook, maar minder. Ouders stelden vooral vragen over hoe ze hun kinderen kunnen ondersteunen bij het plannen en organiseren van het afstandsonderwijs en over hoe ze hen kunnen motiveren. De medewerkers behandelden ook vragen over het verderzetten van maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften tijdens het afstandslernen.

De contacten met ouders die voor de coronamaatregelen al met het centrum in gesprek waren, bleven doorheen deze periode meestal vlot verlopen. Contact leggen en behouden was vooral moeilijker met leerlingen en ouders met wie het eerder ook al moeilijk liep, met kwetsbare gezinnen, met (gewezen) anderstalige nieuwkomers en met jongeren waarover ouders en leraren bezorgd waren maar die zelf geen hulpvraag hadden.

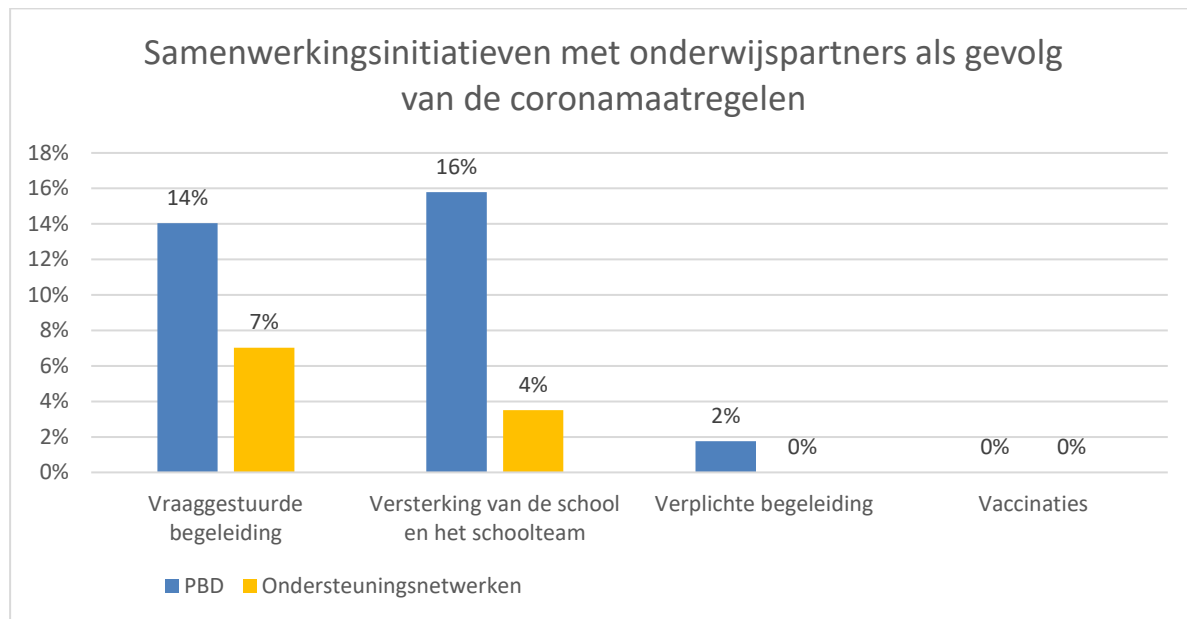
Ook een gebrek aan privacy zette soms een rem op de contacten met jongeren. In de huidige omstandigheden was er bovendien een probleem van zichtbaarheid.

3.5 Samenwerking met onderwijs- en netwerkpartners en met andere centra

De coronamaatregelen hebben mogelijks gezorgd voor het ontstaan van samenwerkingsinitiatieven die aanvullend zijn op de bestaande samenwerkingen. In dit deel gaan we na of centra dergelijke

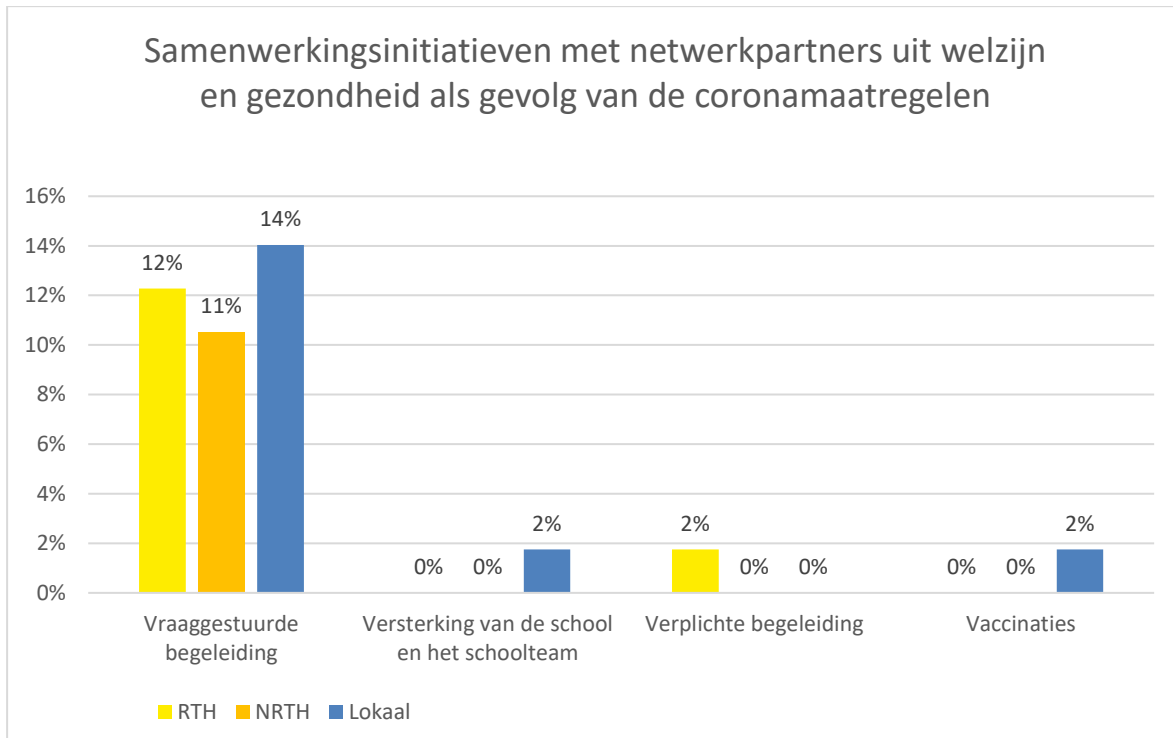
nieuwe samenwerkingsinitiatieven aangegaan zijn met onderwijspartners, netwerkpartners uit welzijn en gezondheid en/of met andere centra. Vervolgens peilen we naar de aanleiding van het nieuwe samenwerkingsinitiatief.

Algemeen stellen we vast dat minder dan 20% van de centra nieuwe samenwerkingsinitiatieven zijn aangegaan met (netwerk)partners als gevolg van de coronamaatregelen. Bij de onderwijspartners komen de pedagogische begeleidingsdiensten en de ondersteuningsnetwerken in beeld in het kader van de vraaggestuurde begeleiding en de versterking van het schoolteam. Wat betreft de netwerkpartners uit welzijn en gezondheid worden vrijwel uitsluitend nieuwe samenwerkingsinitiatieven opgestart in het kader van vraaggestuurde begeleiding. Met andere centra worden het vaakst samenwerkingsinitiatieven opgezet in het kader van vaccinaties.

Als er sprake was van een nieuw samenwerkingsinitiatief, dan werd de pedagogische begeleidingsdienst het meest als onderwijspartner vermeld. Het bestaande overleg werd intensiever gebruikt en dat leidde vooral tot nieuwe afspraken. CLB's en begeleidingsdiensten zetten hoofdzakelijk in op het versterken van het (school)team door het ontwikkelen van ondersteunende materialen. Daarnaast maakten ze afspraken over wie welke ondersteuning biedt (taakafbakening).

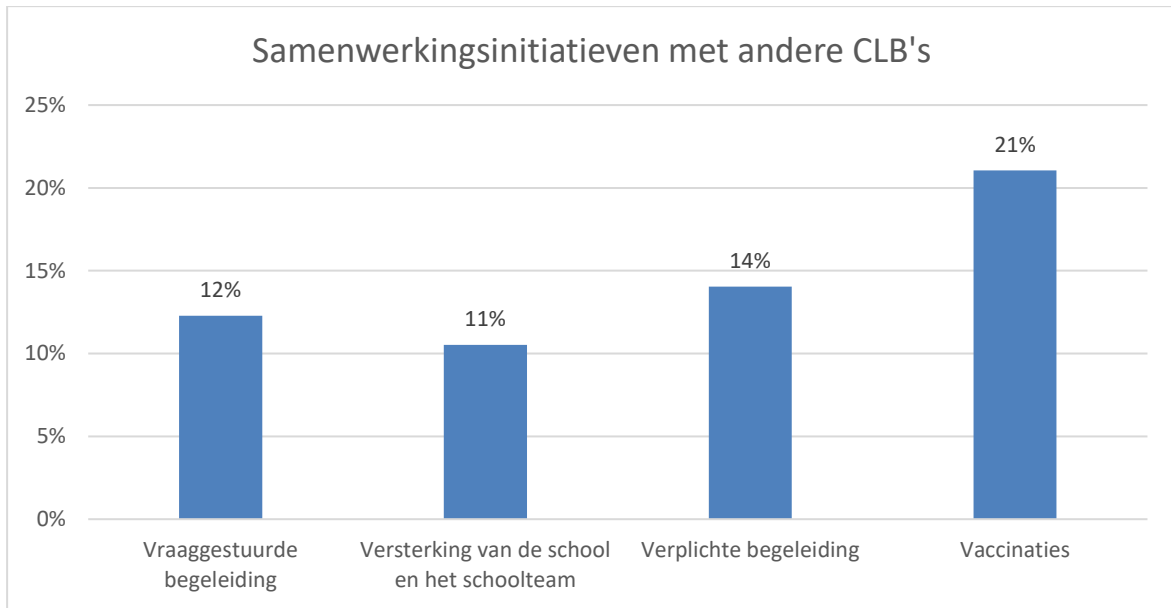
De centra gaven een wisselend beeld van de samenwerking met de ondersteuningsnetwerken: meestal ondersteunden de ondersteuningsnetwerken de leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften bij de preteaching en leidde het centrum de leerlingen naar het ondersteuningsnetwerk. Soms was het ondersteuningsnetwerk moeilijk bereikbaar voor vragen uit de school.

De centra waren vaak betrokken bij lokale initiatieven (bv. gemeenten/stad, OCMW ...). Deze richtten zich vooral op het ondersteunen van kwetsbare groepen, bv. voorzien in laptops en stimulerend spel-materiaal, opvang, zomerscholen ... Op dit ogenblik zoeken sommige centra samen met lokale partners naar oplossingen om leerlingen tijdens de zomervakantie met een gepast aanbod te ondersteunen.

Bij de netwerkpartners uit welzijn en gezondheid (rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp: RTH en NRTH) werden ook weinig nieuwe initiatieven gemeld. Een voorbeeld van een nieuw samenwerkingsinitiatief is het overleg over de dringende opvang van zieke kinderen en kinderen in gezinnen met zieke ouders.

Meerdere centra vermeldden de vlotte samenwerking met NAFT-partners: het bestaande aanbod werd als gevolg van de coronamaatregelen uitgebreid en er was een vlotte toeleiding van leerlingen. Er werden met hen ook afspraken gemaakt over de contacten met jongeren in kader van afwezigheden.

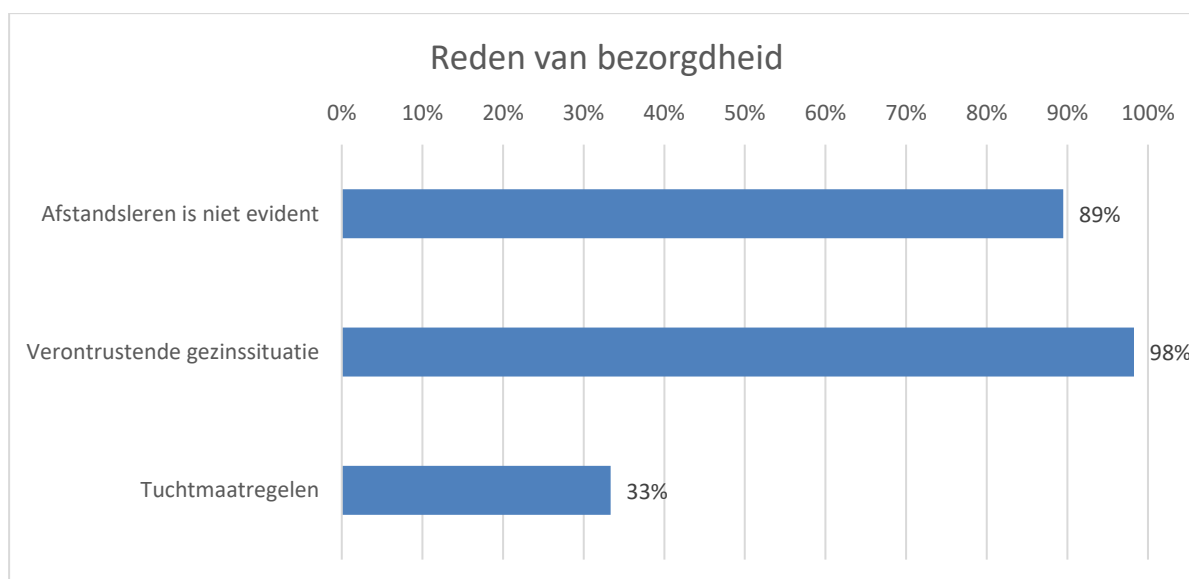

De centra maakten intensiever gebruik van bestaande (netoverstijgende) samenwerkingsinitiatieven. Ze zochten samen naar de beste manier om inhaalvaccinaties te organiseren en helpen elkaar om de vaccinaties maximaal uit te voeren. Zo wisselden ze materialen of voorbeelden van goede praktijk uit en was er overleg over het vaccineren van leerlingen in asielcentra. Een aantal centra werkte samen om hun bereikbaarheid tijdens deze uitzonderlijke situatie af te spreken en bekend te maken (regionaal, tijdens de paasvakantie).

3.6 Welbevinden en veiligheid van leerlingen

De centra haalden het nieuws met hun bezorgdheid over het welbevinden en de veiligheid van sommige kinderen en jongeren. In dit deel peilen we eerst en vooral naar de bezorgdheden van de centra inzake het welbevinden en de veiligheid van de leerlingen. Vervolgens brengen we in kaart welke acties de centra konden realiseren ondanks de beperkingen van de coronamaatregelen. Tot slot bevragen we waar onderwijs en centra vooral op moeten inzetten om de gevolgen van de coronamaatregelen bij de meest kwetsbare leerlingen op te vangen.

Uit de gesprekken bleek dat de bezorgdheden bij de centra vooral gaan over een verontrustende gezinssituatie en het afstandslernen. De centra realiseerden ondanks de coronamaatregelen vele acties voor deze leerlingen. De acties die door het grootste aantal centra werden ingezet zijn face-to-face gesprekken, online hulpverlening en 'huisbezoeken'. Deze acties kwamen in bijna alle centra voor. Om de gevolgen van de coronamaatregelen bij de meest kwetsbare leerlingen op te vangen, pleitten de centra voor een complementair geheel van initiatieven en bij uitstek voor het versterken van de basiszorg.

De coronacrisis verscherpte de aandacht van de centra voor kwetsbare leerlingen. Ze focusten voornamelijk op de leerlingen die het meest risico liepen op schade in hun leerproces en welbevinden. Hun ervaringen, initiatief en mening over noodzakelijke ondersteuning bundelen we hier.

Afstandsleren

Het was soms moeilijk om kwetsbare leerlingen en ouders te bereiken en betrekken. Bijvoorbeeld omdat ouders en leerlingen zich schaamden over de leefsituatie en het ontbreken van essentiële materiële voorwaarden. Centra benadrukten echter dat materiaal niet alles oplost. Niet alle ouders beschikten over de tijd en de vaardigheden om hun kind thuis te begeleiden en te motiveren. Soms was er hulp nodig om met het aangereikte materiaal te leren werken. Een online les volgen bleek moeilijk voor taalzwakke leerlingen en voor leerlingen met behoefte aan interactie en ondersteuning. Deze drempels zorgden voor stress bij leerlingen en ouders en onrechtstreeks voor een toename van vragen over welbevinden.

Centra zagen grote verschillen in de manier waarop scholen met deze realiteit omgingen. Zo onderzochten ze dat de organisatie en vormgeving van het afstandsleren verschilde. De alertheid voor wat sommige leerlingen en gezinnen belet om voluit te participeren varieerde. Bovendien ontbrak het volgens de centra wel eens aan de bereidheid om contact te leggen en problemen (praktisch, pedagogisch) op te lossen.

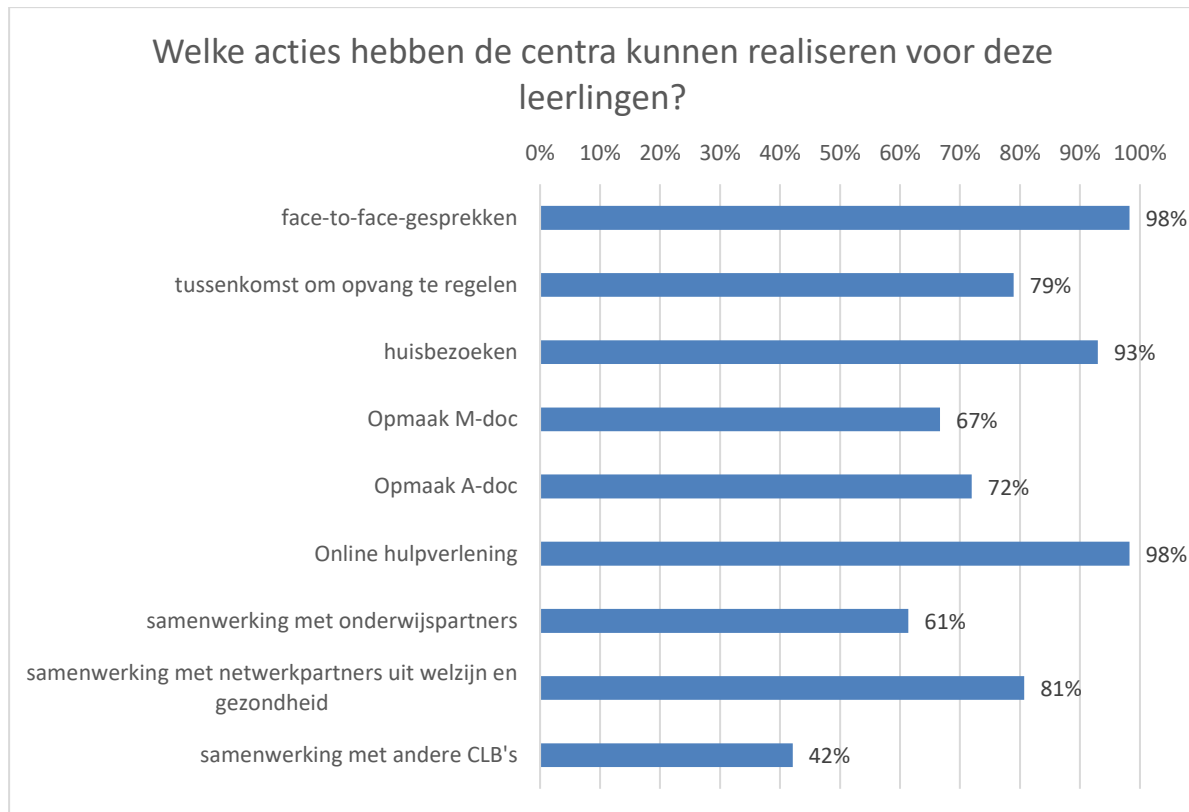
Verontrustende gezinssituaties

De centra kregen (veel) meer vragen over verontrustende gezinssituaties. Dit deed zich voor in bekende gezinnen maar er bereikten de centra ook nieuwe signalen. Meldingen bereikten de centra via de CLB-chat, ouders van vriendjes, grootouders, OCMW, ondersteuners ... In de periode van de lockdown waren er bijvoorbeeld meldingen van dreigende zelfdoding, leerlingen die dakloos waren, gedragsproblemen. De centra werden ook geconfronteerd met stijgende armoede. Daarnaast waren er signalen over huiselijk geweld of misbruik.

Het wegvallen van de fysieke aanwezigheid van de leerling op de school beperkte de contactmogelijkheden. De CLB-medewerkers hadden daardoor minder houvast om zich een beeld te vormen over de ernst van de situatie en het werd voor hen moeilijker om een begeleiding op te starten en op te volgen. Voor leerlingen met een handicap die in normale omstandigheden in een multifunctioneel centrum (MFC) verblijven, ontstond een opvangprobleem. Ze konden niet naar het MFC terugkeren nadat bleek dat het verblijf thuis moeilijk verliep. Het vrijwaren van de gevormde bubbels primeerde en leerlingen vonden plots geen plaats meer waar ze konden verblijven.

Tuchtmaatregelen

De aangepaste regeling voor leerlingen met een tuchtmaatregel (nooddecreet) hielp de centra om bij scholen te pleiten voor het respecteren van hun recht op (afstands)onderwijs tot het einde van dit schooljaar. Het gaf de centra meer tijd om mee naar een andere school te zoeken.

Bereikbaar zijn en contact leggen met leerling en ouders

Medewerkers zetten face-to-face-gesprekken selectief in en dan vooral bij verontrustende situaties. Naast het klassiek telefoneren kwam de contactname via internet, chatten en het gebruik van video-gesprekken in een stroomversnelling. Ouders apprecieerden vaak de online-contacten maar voor kwetsbare leerlingen en gezinnen was online werken echter niet altijd een oplossing. De centra zochten daarom naar alternatieve manieren om contact te leggen en aanklampend te werken. 'Huisbezoeken' vonden bijvoorbeeld plaats onder de vorm van stoepgesprekken, wandelgesprekken of tuinbezoeken. Als het kon vonden er ook gesprekken plaats op de speelplaats.

Tussenkomsten voor noodopvang

Meerdere centra kwamen tussen om voor leerlingen uit kwetsbare gezinnen of in verontrustende leef-situaties noodopvang te voorzien. Hun (pro-)actieve tussenkomst was vooral bij de start van de lockdown nodig en het aanbod noodopvang hielp om de ontbrekende opvang in jeugdhulp enigszins te compenseren. De centra bemiddelden bij scholen en moesten soms ook het lokaal bestuur overtuigen van de noodzaak van noodopvang voor een leerling.

Samenwerking

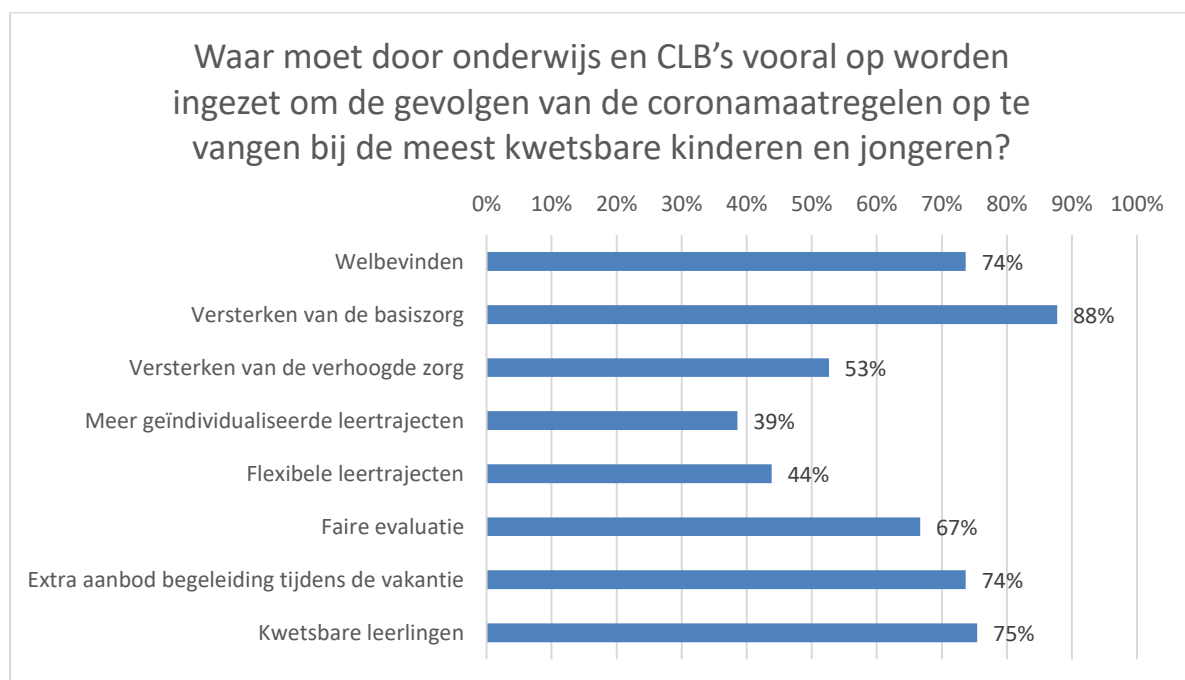
De meeste vermeldingen van samenwerking met onderwijspartners op leerlingniveau gaan over de ondersteuners van de kleine en brede types. Deze contacten liepen vaak door. Waar de bereikbaarheid en samenwerking voordien al moeilijk was, werd dat er nu niet beter op.

Er waren heel wat verontrustende signalen. Daarom werd verwacht dat de centra via de opmaak van een M-doc (indien verontrusting) of een A-doc (indien doorverwijzing) ondersteuning zochten bij de integrale jeugdhulp. De bevraging geeft voor deze acties echter een gevarieerd beeld. De verklaring hiervoor ligt mogelijk in de moeizame samenwerking met jeugdhulp tijdens de lockdown. *'We maakten de afweging of het opmaken van een M-doc een meerwaarde was aangezien er grote onzekerheid was over wat er op het vlak van jeugdhulp in de huidige situatie mee zou gebeuren.'* Enkele centra vroegen daarom in de meest ernstige situaties eerder hoogdringende maatregelen via de gerechtelijke hulpverlening.

De centra verwachten dat de vragen in juni en in de vakantieperiode nog zullen toenemen, terwijl de confrontatie met wachtlijsten in integrale jeugdhulp nog groter is dan voor de coronamaatregelen. CLB-medewerkers vragen zich dan ook af of er voldoende opvang en begeleiding van kwetsbare kinderen en jongeren zal zijn tijdens de zomermaanden.

Net zoals in niet-coronatijd zochten centra contact met elkaar in verontrustende situaties waarbij broers en zussen op verschillende scholen zitten. Contact en samenwerking was er ook naar aanleiding van schoolveranderingen en in tuchtdossiers waarbij jongeren op een internaat van een ander onderwijsnet verbleven.

Welbevinden

Het is voor de centra een evidentie dat er op welbevinden moet worden ingezet. De centra zien voor zichzelf een rol weggelegd om het evenwicht tussen leren en welbevinden blijvend onder de aandacht te brengen. De centra spraken bijvoorbeeld over het realiseren van een meer systematische beeldvorming over welbevinden en voorkomen dat alle leerlingen op dezelfde manier worden benaderd. De pandemie (angst, verlies) en het afstandslernen werden namelijk op verschillende manieren door leerlingen beleefd en dus wordt ook de terugkeer naar fysieke lessen op verschillende manieren beleefd.

Basis- en verhoogde zorg

De centra benadrukten het belang van een sterke basiszorg. Ze willen mee nadenken over hoe de school differentiatie realiseert, rekening houdend met de verschillen tussen leerlingen en hun beginsituatie in september. Meerdere centra drukten de hoop uit dat scholen de focus op essentiële leerstof

behouden, tenzij uitbreiden en verdiepen nodig is voor een leerling. Verder vinden ze het zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs nodig dat leraren met elkaar afstemmen over de spreiding van de inhoud van de leerstof over meerdere schooljaren en over het tempo waarmee achterstand wordt ingehaald. Centra merken ook op dat leraren en leerlingen zinvolle ervaringen opdeden met digitaal leren en afstandsleren. Scholen kunnen uit deze ervaringen lessen trekken waar (kwetsbare) leerlingen voordeel uit kunnen halen.

Verhoogde zorg zal volgens de centra nodig zijn omdat sommige leerlingen in hun school een goed aanbod basiszorg missen, waardoor de verhoogde zorg dat gemis moet opvangen. Bovendien volstaat de basiszorg niet altijd en de gevolgen van een onderbroken revalidatie en logopedie moeten ook opgevangen worden. Centra zien voor zichzelf een kans om hier met de school aan te werken door de consultatieve leerlingenbegeleiding uit te diepen.

Leertrajecten

Sommige centra zagen in geïndividualiseerde en flexibele leertrajecten een middel om ongekwalificeerde uitstroom bij kwetsbare leerlingen te voorkomen. Het idee werd meermaals vermeld, telkens in combinatie met andere maatregelen. Vanuit consultatieve leerlingenbegeleiding en op basis van een duidelijk beeld van wat de leerling nodig heeft, willen centra mee nadenken over de concrete uitvoering van passende leertrajecten. Centra drukken de hoop uit dat het leerlingperspectief in scholen centraal komt te staan bij de beslissing om al dan niet flexibele leerwegen in te richten, ook al zorgt dit voor organisatorische uitdagingen.

Het gesprek over geïndividualiseerde en flexibele leertrajecten lokte soms bedenkingen uit over de individueel aangepast curricula (IAC) en de eventuele stap naar het buitengewoon onderwijs. *‘De verschillen tussen leerlingen waren al groot en nu de kloof nog groter werd, moeten school en CLB zich ervoor hoeden te snel aan een IAC en buo te denken. Leerlingen moeten tijd krijgen om de achterstand op te halen.’*

Faire evaluatie

De schoolvisies over evalueren variëren en de centra verwachten verschillen in aanpak met mogelijk invloed op de uitkomst voor kwetsbare leerlingen. Het maakt de centra alert voor een faire evaluatiepraktijk. Centra vermeldden bijvoorbeeld dat ze de signaalfunctie willen gebruiken om met scholen in gesprek te gaan over faire evaluaties. Of ze hebben de intentie om in te zetten op delibererende klasraden. Centra pleiten voor duidelijke informatie over het verloop van de evaluatie, voor het bewaken van een evaluatie die zich beperkt tot de leerstof die werd aangeboden en ingeoeffend, voor een evaluatie die rekening houdt met de context (bv op moment van afstandsleren), die breder is dan de klassieke evaluatie met summatieve toetsen en die - als het nodig is - zich verspreidt over meerdere schooljaren.

Extra begeleiding tijdens de vakantie

Vooraf het idee van de zomerscholen kwam ter sprake. De centra spraken zich genuanceerd uit over het idee van zomerscholen. Ze zien een extra aanbod tijdens de zomervakantie als een opportuniteit op voorwaarde dat er een voldoende kwaliteitsvol aanbod is, de leerlingen die dit aanbod het meest nodig hebben worden bereikt en het opzet hand in hand gaat met structurele maatregelen om achterstand weg te werken en welbevinden te bevorderen. Zo niet vrezen vele centra dat de zomerscholen hun doel voorbischieten en de kloof eerder vergroten.

Centra vinden het momenteel moeilijk om zicht te krijgen op het te verwachten aanbod. Ze zien geen lijn in het inhoudelijke aanbod of in de organisatie ervan waardoor het niet duidelijk is wat leerlingen minstens mogen verwachten, ongeacht de regio en de organisator.

Uit de reacties blijkt bovendien een bezorgdheid voor wat schoolteams en schooldirecties nog extra aankunnen. Centra verwijzen naar de voorbije maanden die zwaar waren en naar de belangrijke opdracht voor het schoolteam in september en de rest van het volgende schooljaar.

Sommige opmerkingen van de centra gaan over wat zeker moet vermeden worden: stigmatisering, zomerschool als straf, enkel een cognitief aanbod, een te beperkte capaciteit ... Of over wie misschien zeker moet worden bereikt: bijvoorbeeld de anderstalige nieuwkomers.

Centra zijn nog zoekend naar hun rol in dit verband: ze denken bijvoorbeeld aan het kenbaar maken van het aanbod, leerlingen en ouders motiveren voor het aanbod en de vinger aan de pols houden wat toeleiding en toegang betreft.

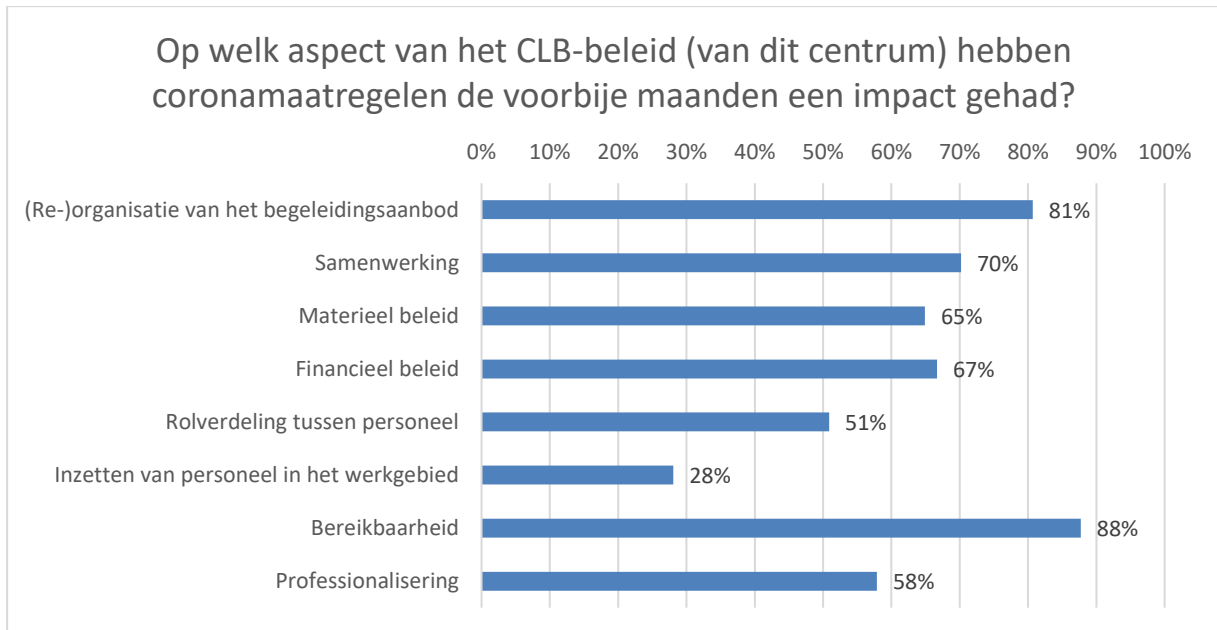
Aandacht voor kwetsbare leerlingen

Meerdere centra getuigden over hoe de coronamaatregelen hen lieten ervaren dat ze voor kwetsbare leerlingen het verschil kunnen maken. Op die ervaring willen ze verderbouwen. Door hun prioriteiten juist te leggen, vaker zelf de eerste stap te zetten naar kwetsbare ouders en leerlingen en door passende werkwijzen te hanteren om hen te bereiken en betrekken. Centra willen bovendien verderbouwen op het inzicht in kansarmoede dat ze ook bij sommige leraren zagen toenemen. *‘We moeten leraren eraan herinneren dat ze niet te gemakkelijk mogen veronderstellen dat alle voorwaarden om aan onderwijs te participeren aanwezig zijn.’*

3.7   Beleid van de centra

De coronaperiode vraagt veel flexibiliteit en creativiteit van een organisatie. In dit deel willen we zicht krijgen op de impact hiervan op het beleid van de centra. In een eerste deel gaan we na op welk aspect van het beleid de coronamaatregelen de voorbije maanden een impact hadden. Vervolgens peilen we naar de grootste uitdagingen en veranderingen voor het centrumbeleid volgend schooljaar als gevolg van deze uitzonderlijke periode. Tot slot bevragen we of de centra als gevolg van de coronamaatregelen positieve veranderingen in de CLB-werking ervaren die ze in de toekomst graag willen behouden.

We stelden vast de coronamaatregelen op heel wat aspecten van het CLB-beleid een impact hadden. Dit was vooral het geval voor de bereikbaarheid en (re-)organisatie van het begeleidingsaanbod. De grootste uitdaging voor volgend schooljaar ligt voor de centra dan ook op de (re-)organisatie van het begeleidingsaanbod. Toch zorgden de coronamaatregelen ook voor heel wat positieve ervaringen die de centra in de toekomst graag willen behouden in hun werking.

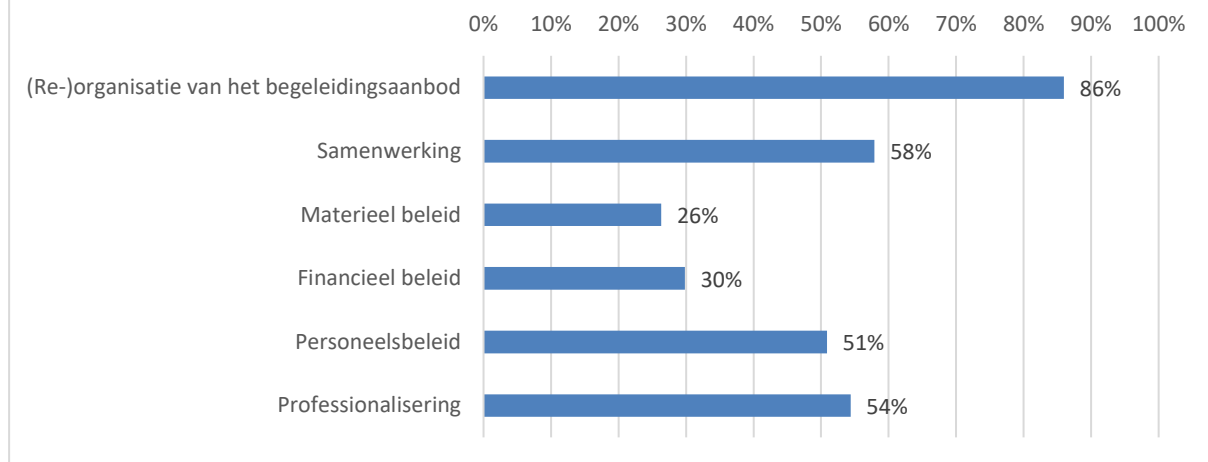

De combinatie van bereikbaarheid én thuiswerken was voor heel wat medewerkers een uitdaging omwille van technische redenen en omwille van de combinatie werk en gezin. Ook op het centrum moesten er aanpassingen gebeuren om in veilige omstandigheden bereikbaar te blijven. Aan de reorganisatie van het werk hing bijgevolg een kostenplaatje vast en dus was er ook invloed op het financieel beleid van het centrum. Daar staat tegenover dat verplaatsingskosten verminderden.

De (re-)organisatie van het begeleidingsaanbod hing samen met het verscherpen van de focus en een uitbreiding van de werkvormen. De aandacht van de centra ging vooral uit naar de werking van preventieve gezondheidszorg en het bereiken van kwetsbare groepen. De nieuwe werkvormen vroegen nieuwe afspraken en een aangepaste professionalisering. Webinars werden als alternatieve aanpak voor vormingen ontdekt, uitgetest en vaak geapprecieerd als aanvulling op de bestaande professionalisering.

De rolverdeling en de personele inzet wijzigden niet fundamenteel. De centra wezen vooral op grote solidariteit en flexibiliteit tussen de medewerkers.

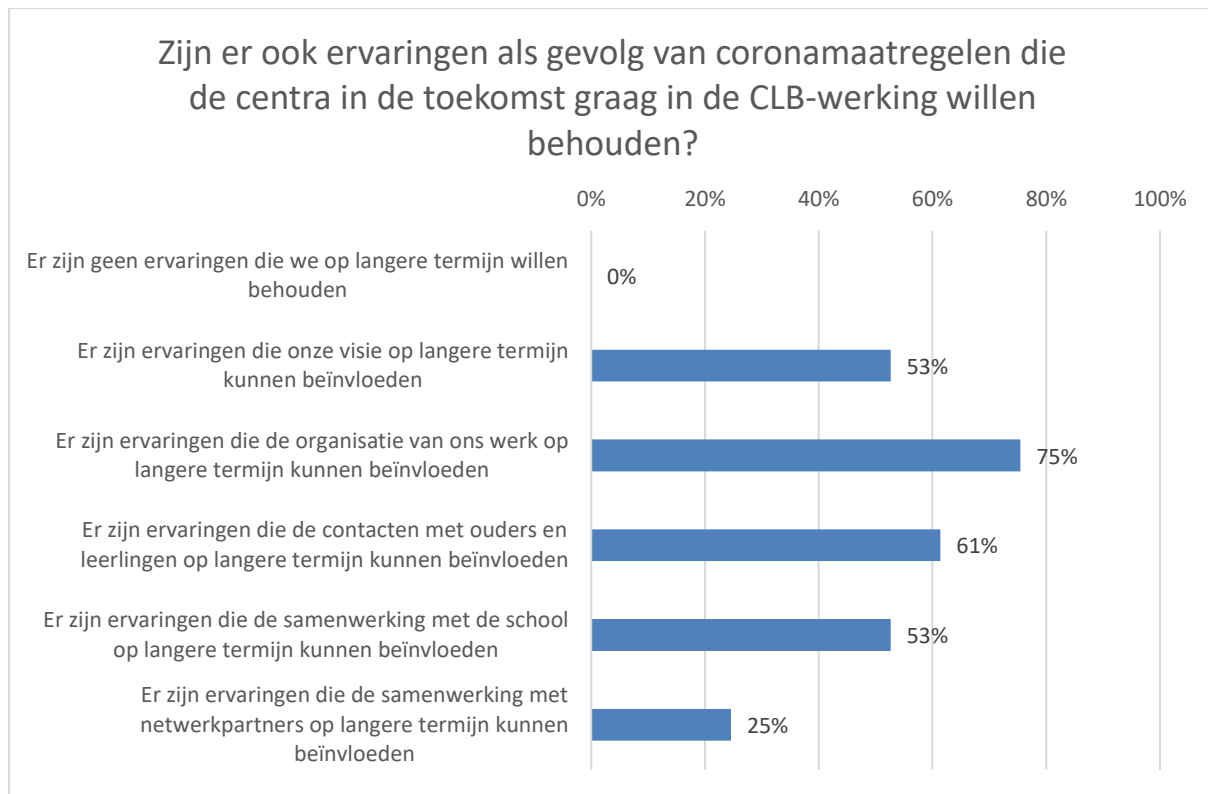
Waar liggen volgend schooljaar als gevolg van deze uitzonderlijke periode de grootste uitdagingen en veranderingen voor het CLB-beleid?

De centra verwachten dat de impact op de (re-)organisatie van het begeleidingsaanbod zich doorzet. Het is nodig om te blijven focussen op wat er echt toe doet en om prioriteiten te leggen.

De verdere (re-)organisatie van de begeleiding zal invloed hebben op andere facetten van het CLB-beleid. De centra denken bijvoorbeeld aan verdere professionalisering rond nieuwe werkvormen. Dat willen ze uitwerken met aandacht voor de aanvangsbegeleiding en ondersteuning van nieuwe medewerkers. Verder zien ze een blijvende impact op de werkorganisatie. Sommige centra denken als gevolg van de stijgende verontrustende thuissituaties na over hun aanwervingsbeleid.

De impact op de samenwerking met de scholen zal blijven doorwerken. Afhankelijk van de evolutie van de pandemie en de vragen die aan de centra worden gesteld, maar ook omdat de CLB's uit deze periode lessen trokken die mogelijk invloed hebben op de toekomstige samenwerkingsafspraken met de scholen.

De rode draad in de vraag naar wat de centra als positief ervaren en willen behouden in de toekomstige werking, is de digitalisering en flexibilisering van de eigen werkorganisatie, van de contacten met ouders, van de samenwerking met de scholen en van de samenwerking met onderwijs- en netwerkpartners. Centra willen verder inzetten op meer online-overleg met scholen om de efficiëntie te verhogen zonder daarom de schoolnabijheid te verliezen. Kiezen voor een uitbreiding van flexibele en digitale werk- en overlegvormen hangt samen met keuzes op het vlak van financieel- en materieel beleid. Vandaar de bedenking bij sommige directies: *‘Waarom investeert het centrum de komende jaren? Waar geven we geld aan uit? Investeren we in dure gebouwen of in thuiswerk en meer flexibiliteit?’*

Een aantal centra wil met het personeel nadenken over de CLB-werking van de voorbije maanden en over wat ze als werkwijze willen behouden. Meerdere centra willen bovendien samen met de scholen reflecteren over de voorbije periode en toekomstige prioriteiten bepalen. Ze voorzien dat prioriteren binnen het zorgcontinuüm gerichte en goed uitgewerkte afspraken met scholen zal vereisen omdat er grote verschillen zijn in de mate waarin scholen het zorgcontinuüm doorlopen. Sommige centra willen naar aanleiding van de ervaring met andere werkvormen bovendien de meerwaarde van testen herbekijken, om vervolgens na te denken over hoe ze zullen omgaan met vragen van scholen naar testonderzoeken.

4 Conclusie

De centra hebben zich tijdens de coronamaatregelen aan steeds nieuwe uitdagingen aangepast en hielden zo vat op de situatie.

Resultaten

Gevoel van controle

De meerderheid van de centra (91%) heeft de situatie voldoende of goed onder controle. De centra hebben zich tijdens de coronamaatregelen aan steeds nieuwe uitdagingen aangepast en hielden zo vat op de situatie. Veel opdrachten liepen door maar anders en met een duidelijke focus op de meest kwetsbare leerlingen en gezinnen. Alle centra versnelden de toepassing van een digitale werking. Er was veel inzet, collegiale steun, zelfredzaamheid en flexibiliteit.

Communicatie

Er was begrip voor de soms moeilijke context waarin de overheid moest communiceren en de *informatie* bleek - ondanks de verschillende betrokken beleidsdomeinen - voor zo goed als alle centra (95%) voldoende ondersteunend. Centra maakten eveneens vaak gebruik van de netgebonden informatie. Het vroeg tijd en energie om de informatiestroom te kanaliseren en te vertalen naar de eigen context. Directies zouden vooral het reduceren van herhaling en tegenspraak in de verschillende informatiebronnen als een verbetering waarderen. Dat geldt ook voor informatie over de rol van de centra bij contactopsporing COVID-19.

Bijna 90% van de centra vindt de informatie over de rol van het CLB in het kader van de *contactonderzoeken* ondertussen duidelijk. Toch blijven er ook nu nog vragen over de verantwoordelijkheid van centra bij (een vermoeden van) besmetting van leraren, de rol van lokale besturen bij beslissingen over quarantainemaatregelen en de verwachtingen over permanentie in de zomervakantie. De samenwerking met het contactcentrum verloopt nog niet optimaal.

Meer dan de helft (63%) van de centra deed contactonderzoeken naar aanleiding van meldingen over leerlingen of personeelsleden met een vermoeden van COVID-19 of een positief testresultaat. Deze meldingen gebeuren zelden door het contactcentrum. De meldingen vanuit het contactcentrum zijn soms onvoldoende concreet of komen te laat. Sommige centra ondernemen enkel acties op basis van meldingen vanuit deze bron. Het merendeel van de centra gaat echter ook in op meldingen, vragen en signalen van scholen en ouders. Dit brengt een intens overleg en communicatie met deze partijen met zich mee, ook al om ongerustheid weg te nemen.

Samenwerking met de scholen

Doorheen de coronacrisis verschilden de *vragen die de centra vanuit scholen kregen*, maar de klemtoon lag steeds op het bereiken, betrekken en garanderen van de veiligheid van kwetsbare en moeilijk bereikbare leerlingen. Centra ervoeren dat de alertheid van scholen hiervoor sterk verschilde en namen daarom een proactieve, aanklampende rol op. Zo sensibiliseerden ze bv. scholen om leerlingen uit kwetsbare groepen uit te nodigen in de noodopvang. Ook op het vlak van het leerrecht van leerlingen in tuchtprocedures namen ze een sensibiliserende rol op. Centra ontvingen in de loop van de coronacrisis steeds meer signalen over verontrustende thuissituaties. Met de heropstart van de fysieke lessen namen daarnaast de vragen over profylaxe (bv. over een veilige organisatie van de noodopvang, de risicoanalyse, contactonderzoeken...) en onderwijsloopbaanbegeleiding toe.

Centra continueerden zoveel mogelijk hun *reguliere opdrachten*. Voor de uitvoering van deze opdrachten vielen ze terug op alternatieve werkvormen. Toch is niet alles uitgevoerd en waren er op het vlak

van vraaggestuurde werking, verplichte begeleiding en versterking van het schoolteam beperkingen waarvan de impact vandaag nog onduidelijk is. Centra uitten hun bezorgdheid over de moeilijke omstandigheden voor een betrouwbare en kwaliteitsvolle handelingsgerichte diagnostiek. Binnen de integrale jeugdhulp was er slechts een beperkt aanbod, waardoor centra zelf in overbruggingshulp probeerden te voorzien. De mate waarin centra de opdracht i.v.m. de begeleiding van anderstalige nieuwkomers als prioriteit behielden en erin slaagden hen enigszins te bereiken, varieerde.

Centra zochten creatieve oplossingen om hun *werkingsprincipes* tijdens de coronaperiode te blijven realiseren en gaven aan daar veelal in te slagen.

Samenwerking met leerlingen en ouders

Vragen van ouders en leerlingen situeerden zich (in dalende volgorde) op het vlak van onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren, preventieve gezondheidszorg en leren en studeren. Centra kregen vooral vragen naar aanleiding van lopende begeleidingen en de coronamaatregelen. Er waren minder nieuwe begeleidingsvragen van ouders en leerlingen los van de coronamaatregelen.

Samenwerking met onderwijs- en netwerkpartners en met andere centra

Nieuwe samenwerkingsinitiatieven als gevolg van de coronamaatregelen waren er amper. Nieuwe initiatieven met de pedagogische begeleidingsdiensten en de ondersteuningsnetwerken gaan vooral over gerichtere afspraken en een aangepaste samenwerking. Met de netwerkpartners ontstonden hier en daar nieuwe initiatieven om samen antwoord te bieden op specifieke problemen zoals te weinig opvang en een minimale uitrusting voor elke leerling om afstandsonderwijs te volgen. De centra maakten vooral intensiever gebruik van bestaande (netoverstijgende) samenwerkingsinitiatieven (bv uitwisselen van informatie en goede praktijk). Ze zochten samen naar de beste manier om inhaalvaccinaties te organiseren en helpen elkaar om de vaccinaties maximaal uit te voeren.

Welbevinden en veiligheid van leerlingen

De centra werden zich in deze coronatijd sterk bewust van hun maatschappelijke rol ten aanzien van kwetsbare leerlingen en gezinnen en er bestond bij hen geen twijfel over dat daar hun prioriteit moest liggen. Centra waren en zijn vooral bezorgd over verontrustende gezinssituaties en het afstandsleren voor sommige leerlingen. De centra realiseerden ondanks de coronamaatregelen vele acties voor de meest kwetsbare leerlingen. Om de gevolgen van de coronamaatregelen bij de meest kwetsbare leerlingen op te vangen, pleitten de centra voor een complementair geheel van initiatieven (zoals het behouden van een focus op essentiële leerstof, een brede, faire en gespreide evaluatie, geïndividualiseerde en flexibele leerwegen, een extra aanbod tijdens de zomermaanden). Ze zien het versterken van de basis- en verhoogde zorg als een *conditio sine qua non* binnen dat geheel om de ontwikkeling van alle leerlingen te bevorderen.

Beleid van de centra

Centra hebben uit hun ervaring met leerlingenbegeleiding in deze uitzonderlijke situatie geleerd en ze trekken hieruit een aantal lessen voor de toekomst. De rode draad in de vraag naar wat de centra als positief ervaren en willen behouden in de toekomstige werking, is de digitalisering en flexibilisering van de eigen werkorganisatie, van de contacten met ouders, van de samenwerking met de scholen en onderwijs- en netwerkpartners. Dit alles met oog voor nabijheid, zowel binnen de interne werking, als naar scholen, leerlingen en ouders en andere partners toe. Sommige centra voorzien daarom een moment om daarover met de verschillende betrokkenen in dialoog te gaan en te reflecteren.

Aandachtspunten voor de overheid

Uit de gesprekken met de centra onthouden we enkele aandachtspunten voor de overheid.

De *contactopsporing* van COVID-19 zal de komende maanden belangrijk blijven. De centra voelen zich op bekend terrein als het over profylactische maatregelen gaat, maar met COVID-19 spreken we over een andere intensiteit en over samenwerking met een nieuwe partner: het contactcentrum. Sommige interpretaties van richtlijnen wijzen erop dat de communicatie nog éénduidiger kan en de samenwerking met de contactcentra staat nog niet op punt.

Een extra aanbod tijdens de zomermaanden (bv. zomerscholen) zal niet voldoende zijn om voor kwetsbare leerlingen het probleem van leerachterstand en verminderd welbevinden op te lossen. Een *complementair geheel aan maatregelen is nodig* en dat zal van de overheid de juiste stimulansen en gepaste ondersteuning vereisen. Bovendien valt er momenteel geen lijn in het aanbod te ontdekken waardoor evenmin duidelijk is hoe de toeleiding naar dit extra aanbod zal verlopen, hoe de toegang geregeld wordt en wat leerlingen wel of niet aan ondersteuning zullen krijgen. Daardoor is het voor de centra (en voor scholen) niet duidelijk wat het extra aanbod voor de leerling en de leerlingenbegeleiding kan betekenen bij de start van het nieuwe schooljaar.

Terwijl de behoefte aan *samenwerking met integrale jeugdhulp* toenam, kwam de draaischijffunctie van de centra onder druk te staan, groeiden de wachtlijsten en nam de onzekerheid over voldoende en gepaste opvang voor jongeren in een verontrustende situatie toe. Met de vakantieperiode voor de deur en het vermoeden dat heel wat noden nog onder de radar bleven, zijn zowel een analyse van de opvangbehoefte en -capaciteit nodig als een oplossing voor opvangtekorten.

De situatie van *anderstalige nieuwkomers* was een weerkerend aandachtspunt. De centra vonden het moeilijk om met hen contact te houden en ze vrezen dat vooral deze groep als gevolg van de coronamaatregelen onvoldoende onderwijsaanbod en ondersteuning kreeg. Er is duidelijkheid nodig over het verdere verloop van hun individueel onthaaltraject en over eventuele maatregelen om de opgelopen achterstand te verminderen en hun kansen op ontwikkeling en integratie te behouden.

De centra hadden steun aan *NAFT-aanbieders* die hun aanbod onder coronamaatregelen hebben uitgebreid en aan *internaten* die de deuren hebben opengezet en mee opvang realiseerden voor kinderen en jongeren in verontrustende situaties. Deze ontwikkeling verdient een analyse want wat maakte dat hier een oplossing werd gezocht en gevonden en wijst dit op de nood aan een duurzame en structurele oplossing voor een vraag naar (dringende) opvang?